

Tutkinnon perusteet

Kasvatus- ja ohjauksalan perustutkinto -luonnos

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto -luonnos

Perusteen nimi	Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto -luonnos
Määräyksen diaarinumero	123/123/2024
Osaamisalat	Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala (1701) Nuoriso- ja yhteisöohjauksen osaamisala (1700) Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala (1702)
Tutkintonimikkeet	Lastenohjaaja (10102) Nuoriso- ja yhteisöohjaaja (10200) Kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja (10201)
Voimaantulo	01.08.2024
Pdf luotu	23.02.2023

Sisältö

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	4
2.1. Ammatillinen kohtaaminen kasvatus- ja ohjausalalla, 20 osp.	4
2.2. Yksilön, ryhmän ja yhteisön ohjaaminen, 35 osp.	7
2.3. Nuoren kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen, 30 osp.	9
2.4. Osallisuuden tukeminen ja sosiaalinen vahvistaminen, 30 osp.	11
2.5. Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen, 40 osp.	13
2.6. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttaminen, 35 osp.	16
2.7. Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö, 20 osp.	19
2.8. Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien työympäristössä, 25 osp.	21
2.9. Suomalaisella viittomakielellä toimiminen, 30 osp.	23
2.10. Kommunikointikeinojen käyttö vuorovaikutuksen edistämiseksi, 25 osp.	26
2.11. Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan oppijan oppimisen ohjaaminen, 20 osp.	30
2.12. Ikääntyvien toiminnan ohjaaminen, 15 osp.	34
2.13. Ilmaisun ohjaaminen, 15 osp.	36
2.14. Kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ohjaaminen, 15 osp.	38
2.15. Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan aikuisen itsenäisen suoriutumisen ohjaaminen, 15 osp.	41
2.16. Koulunuorisotyössä toimiminen, 15 osp.	45
2.17. Kuurosokeiden ja näkövammaisten asiakkaiden toiminnan ohjaaminen, 15 osp.	47
2.18. Liikkumisen ohjaaminen, 15 osp.	50
2.19. Luonto- ja elämystoiminnan ohjaaminen, 15 osp.	52
2.20. Tukea tarvitsevien ohjaaminen, 15 osp.	54
2.21. Vapaaehtois- ja järjestötoiminnan ohjaaminen, 15 osp.	56
2.22. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (106730).	58
2.23. Ilmastovastuullinen toiminta, 15 osp (106735).	60
2.24. Kansainvälisessä työympäristössä toimiminen, 15 osp (106734).	61
2.25. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (106731).	63
2.26. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (106732).	65
2.27. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (106733).	67
2.28. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (106727).	69
2.29. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (106728).	97
2.30. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (106729).	102

4. Mukauttaminen ja poikkeaminen.	114
5. Nuoriso- ja yhteisöohjauksen osaamisala.	115
6. Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala.	116
7. Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala.	117
8. Liite 1. Arvoperusta.	118

1. Tutkinnon muodostuminen

Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä. Se muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (145 osp) ja yhteisistä tutkinnon osista (35 osp). Yhteiset tutkinnon osat ovat: viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen ja yhteiskunta- ja työelämäosaaminen.

Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnossa on kolme osaamisalaa ja kolme tutkintonimikettä:

- Nuoriso- ja yhteisöohjauksen osaamisala, nuoriso- ja yhteisöohjaaja
- Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala, lastenohjaaja
- Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala, kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja

AMMATILLISET TUTKINNON OSAT 145 OSP
Nuoriso- ja yhteisöohjauksen osaamisala 115 osp
Pakolliset tutkinnon osat 115 osp
Ammatillinen kohtaaminen kasvatus- ja ohjausalalla, 20 osp
Yksilön, ryhmän ja yhteisön ohjaaminen, 35 osp
Nuoren kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen, 30 osp
Osallisuuden tukeminen ja sosiaalinen vahvistaminen, 30 osp
Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala 115-120 osp
Pakolliset tutkinnon osat 95 osp
Ammatillinen kohtaaminen kasvatus- ja ohjausalalla, 20 osp
Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen, 40 osp
Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttaminen, 35 osp
Valinnaiset tutkinnon osat 20-25 osp
Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö, 20 osp
Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien työympäristössä, 25 osp
Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala 115 osp
Pakolliset tutkinnon osat 115 osp
Suomalaisella viittomakielellä toimiminen, 30 osp
Kommunikointikeinojen käyttö vuorovaikutuksen edistämiseksi, 25 osp
Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen, 40 osp
Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan oppijan oppimisen ohjaaminen, 20 osp
Valinnaiset tutkinnon osat 25-30 osp
Ikääntyvien toiminnan ohjaaminen, 15 osp
Ilmaisun ohjaaminen, 15 osp
Kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ohjaaminen, 15 osp
Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan aikuisen itsenäisen suoriutumisen ohjaaminen, 15 osp
Koulunuorisotyössä toimiminen, 15 osp
Kuurosokeiden ja näkövammaisten asiakkaiden toiminnan ohjaaminen, 15 osp
Liikkumisen ohjaaminen, 15 osp
Luonto- ja elämystoiminnan ohjaaminen, 15 osp
Tukea tarvitsevien ohjaaminen, 15 osp
Vapaaehtois- ja järjestötoiminnan ohjaaminen, 15 osp
Huippuosaajana toimiminen, 15 osp
Ilmastovastuullinen toiminta, 15 osp
Kansainvälisessä työympäristössä toimiminen, 15 osp
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp

Yrityksessä toimiminen, 15 osp
<p>Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa 5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa tai osat sisältävät työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.</i></p>
<p>Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta 5-15 osp</p> <p><i>Tutkintoon voi valita tutkinnon osan tai osia toisen ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteesta.</i></p>
<p>Korkeakouluopinnot 5-15 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa sisältää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i></p>
<p>Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja 1-25 osp</p>
<p>Tutkinnon osa tai osia tämän tutkinnon osamisalojen tutkinnon osista 10-30 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa tai osia tämän tutkinnon osamisalojen tutkinnon osista</i></p>
<p>Tutkinnon osa tai osia kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnosta 10-30 osp</p> <p><i>Tutkinnon osa tai osia kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnosta</i></p>
YHTEISET TUTKINNON OSAT 35 OSP
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp
<p>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet 9 osp</p> <p><i>Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet ovat tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita</i></p>

2. Tutkinnon osat

2.1. Ammatillinen kohtaaminen kasvatus- ja ohjausalalla, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Toimintaa ohjaavan lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- noudattaa kasvatus- ja ohjausalan lainsäädäntöä, määräyksiä ja ohjeita
- noudattaa vaitiolovelvollisuutta
- noudattaa lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta
- noudattaa sosiaalihuoltolain mukaista huoli-ilmoitusta
- noudattaa ammattieettisiä ohjeita ja sopimuksia
- toimii tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti
- kohtaa moninaisuutta kunnioittavasti ja luontevasti
- ottaa toiminnassaan huomioon yksilön itsemääräämisoikeuden

Ammatillinen vuorovaikutus

Opiskelija

- noudattaa hyviä käytöstapoja ja kunnioittavan kohtaamisen periaatteita
- kommunikoi asiallisesti ja selkeästi huomioiden asiakkaan tarpeet
- käyttää dialogisuutta vuorovaikutuksessa
- käyttää ja huomioi sanatonta viestintää tilanteen edellyttämällä tavalla
- huomioi työssään asiakkaan erilaisia tunteita
- hyödyntää tietoa tunteiden merkityksestä vuorovaikutustilanteissa
- luo myönteistä, kannustavaa ja turvallista ilmapiiriä
- kannustaa asiakkaita yhteistyöhön
- antaa ja ottaa vastaan kannustavaa ja kehittävää palautetta
- ottaa vuorovaikutustilanteessa huomioon asiakkaan kielellisen, kulttuurisen, katsomuksellisen ja eettisen taustan

Hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen

Opiskelija

- noudattaa turvallisuutta ja hyvinvointia koskevia määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- hallitsee ensiavun perusteita
- toimii hygieniaohteistuksen mukaisesti
- huomioi asiakkaiden fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia erityistarpeita
- huomioi toiminnassaan asiakkaiden ruokavaliot
- toteuttaa lääkehoitosuunnitelmaa työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Kasvatus- ja ohjausalan työtehtävissä työskentely

Opiskelija

- työskentelee työpaikan arvojen ja tavoitteiden mukaisesti
- käyttää työssään tietoa suomalaisesta kulttuurista
- työskentelee työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- huomioi työskentelyssään työympäristön muita ammattiryhmiä ja heidän vastuualueitaan
- työskentelee työpaikan työsuunnitelman ja päiväjärjestyksen mukaan
- käyttää työssään kasvuun, kehitykseen ja elämäkulkuun liittyvää tietoa
- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista päivittäistä toimintaa
- käyttää kasvatus- ja ohjausalan välineitä ja ohjaustapoja

- ottaa huomioon työssään asiakkaan vahvuuksia ja mahdollistaa onnistumisen kokemuksia
- mahdollistaa työssään asiakkaiden osallisuuden
- osallistuu kokoukseen työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Työelämätaidot

Opiskelija

- toimii työpaikan sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti
- noudattaa työaikoja
- huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan
- pukeutuu työpaikan ohjeiden mukaisesti
- noudattaa työntekijän oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuita
- noudattaa työympäristön työsuojelumääräyksiä
- huolehtii työkyvystään ja työhyvinvoinnistaan
- kertoo ammatillisen kasvun tavoitteistaan

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä päivittäisissä kasvatuksen ja ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.2. Yksilön, ryhmän ja yhteisön ohjaaminen, 35 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ohjaajana toimiminen

Opiskelija

- noudattaa ajantasaisista työtään ohjaavaa lainsäädäntöä ja työympäristön toimintaohjeita
- toimii työympäristön arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisesti
- toimii ohjattavien kanssa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden mukaan
- kohtaa ohjattavat yksilöinä ja ryhmän jäseninä kuunnellen ja kunnioittaen
- laatii ohjattavien kanssa toiminnalle periaatteita ja sääntöjä
- työskentelee ohjattavien kanssa osallisuuden periaatteiden mukaisesti
- edistää ohjattaviensa sosiaalisten taitojen kehittymistä
- toimii kestävän kehityksen toimintaperiaatteiden mukaisesti
- hyödyntää tietoa ohjattavan ryhmän kehitysvaiheesta
- soveltaa ohjaustilanteissa tietoa ryhmädynamiikasta ja sen vaikutuksesta ohjaamiseen
- käyttää tietoa yhteisöohjaamiseen liittyen
- toimii hyödyntäen tietoa yleisimmistä kasvun ja tuen tarpeista

Ohjauksen menetelmien käyttäminen

Opiskelija

- käyttää toiminnallisia ohjauksen menetelmiä huomioiden esteettömyyden
- suunnittelee ja toteuttaa retken työyhteisön käytänteiden mukaan
- suunnittelee ja toteuttaa tapahtuman työyhteisön käytänteiden mukaan
- suunnittelee ja toteuttaa toimintaa esteettisten ja viihtyvyyttä edistävien periaatteiden mukaisesti
- osaa valita ohjaustyössään keskeiset välineet ja materiaalit
- ottaa toiminnassaan huomioon ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia ja toimijoita
- edistää ohjattavien omaehtoista harrastamista ja innostaa heitä hyvinvointia edistävään vapaa-ajan toimintaan
- hyödyntää tietoa leiri- ja retkitoiminnan keskeisistä periaatteista
- ennaltaehkäisee kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa sekä puuttuu niihin
- käyttää digitaalisia toimintaympäristöjä työyhteisön käytänteiden mukaisesti

Projektityössä toimiminen

Opiskelija

- laatii projektille suunnitelman
- suunnittelee ja toteuttaa projektimaisen työn työpaikan käytänteiden mukaan
- osaa valita tarkoituksenmukaiset ja monipuoliset menetelmät, välineet ja materiaalit projektimaiseen työhön
- hyödyntää tietoa projektityöhön liittyvästä talouden suunnittelusta
- arvioi projektin onnistumista asetettujen tavoitteiden mukaan

Turvallisuus ohjaustyössä

Opiskelija

- huomioi toiminnassaan ohjattavien ruokavaliot
- huomioi toiminnassaan ohjattavien tavallisimmat sairaudet
- huomioi toiminnassaan ohjattavien tuen tarpeet
- osaa toimia ennaltaehkäisevästi liittyen turvallisuuteen
- osaa nimetä työhön liittyviä fyysisiä ja psyykkisiä riskejä
- hyödyntää tietoa turvallisuusmääräyksistä ja työturvallisuudesta
- hyödyntää tietoa pelastussuunnitelmasta
- laatii suunnittelemaansa ohjauskokonaisuuteen turvallisuussuunnitelman

- hyödyntää tietoa työkyvyn ylläpitämisestä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämis ehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä yksilön, ryhmän tai yhteisön suunnitelmallisen ja tavoitteellisen ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.3. Nuoren kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Nuorisotyön tietoperustan hyödyntäminen

Opiskelija

- tunnistaa oman käyttäytymisensä ja asenteidensa vaikutuksen kasvatustyössä
- noudattaa ajantasaista nuorisotyötä ohjaavaa lainsäädäntöä ja työpaikan toimintaohjeita
- kohtaa ohjattavat luoden kunnioittavaa ja moninaisuuden hyväksyvää ilmapiiriä
- toimii ottaen huomioon nuorisotyön ammattieettiset perusteet ja toimintatavat
- hyödyntää tietoa lastensuojeluprosessista
- hyödyntää tietoa nuoruuden kehitysvaiheista
- toimii ottaen huomioon nuoruuden ajankohtaisia ilmiöitä

Nuoren kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen ohjaustyössä

Opiskelija

- tukee ohjattavan myönteisen identiteetin, minäkuvan ja itsetunnon muotoutumista
- hyödyntää tietoa sukupuolisensitiivisyydestä
- edistää nuoren tietoisuutta seksuaalisuudesta ja sukupuolen moninaisuudesta
- hyödyntää tietoa kulttuurisensitiivisyydestä
- toimii edistäen tasavertaisuutta ja yhdenvertaisuutta
- ohjaa ohjattaviaan ymmärtämään turvarajat ja koskemattomuuden
- ohjaa nuoria ilmaisemaan ja hyväksymään tunteita erilaisten harjoitteiden avulla
- hyödyntää tietoa mielen hyvinvoinnista
- tukee ohjaustoiminnallaan nuoren hyvinvointia ja terveellisiä elämäntapoja
- ohjaa nuoria arjenhallintaan sekä mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan
- ohjaa nuorta ymmärtäen lähiverkoston ja toiminta- ja kasvu ympäristön merkityksen ja toimii yhteistyössä nuoren lähiverkoston kanssa työpaikan käytänteiden mukaisesti
- tiedostaa vertaisryhmän ja vertaistuen merkityksen nuoren hyvinvoinnille
- ohjaa nuoria vaikuttamaan heitä itseään koskeviin asioihin
- antaa palautetta ohjattavilleen ja tukee onnistumisia

Digitaaliset ympäristöt nuorisotyössä

Opiskelija

- käyttää työssään digitaalisia toimintaympäristöjä
- käyttää tietoa digitaalisen sisällön merkityksestä
- käyttää tietoa digitaalisuudesta nuorten kasvu- ja toimintaympäristönä
- käyttää tietoa mediakasvatuksesta
- pitää ajan tasalla osaamistaan digitaalisista toimintaympäristöistä

Monialainen yhteistyö

Opiskelija

- työskentelee toimintaympäristössään eri työntekijöiden ja ammattiryhmien kanssa tuntien heidän työtehtäviään ja vastuualueitaan
- ottaa huomioon toimintaympäristön yhteistyöverkostoja ja yhteistyömuotoja
- hyödyntää tietoa nuorten palveluverkostosta
- hyödyntää tietoa kouluyhteistyöstä
- tukee nuoria kouluun liittyvissä kysymyksissä
- ymmärtää yhteiskunnan eri sektoreiden merkityksen ohjaustyössä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla nuorten kanssa kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä päivittäisissä kasvatuksen, ohjaamisen ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.4. Osallisuuden tukeminen ja sosiaalinen vahvistaminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Yhteisöllisyyden tukeminen

Opiskelija

- järjestää yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa
- hyödyntää tietoa yhteisöllisyyden merkityksestä
- toimii ohjattavien kanssa tasapuolisesti, oikeudenmukaisesti ja moninaisuutta kunnioittaen
- käyttää tietoa ennaltaehkäisy merkityksestä ohjaustyössä ja työskentelee ennaltaehkäisevällä työotteella
- työskentelee edistään ohjattavien arjen- ja elämänhallintaa
- hyödyntää tietoa erilaisista riippuvuuksista
- käyttää tietoa liittyen mielenterveyden haasteisiin
- ehkäisee ohjauksellisin keinoin kiusaamista, itsensä tai toisten vahingoittamista ja yksinäisyyttä
- käyttää tietoa ohjattavan lähiverkoston merkityksestä
- hyödyntää tietoa liittyen syrjäytymisen kehitykseen
- hyödyntää tietoa radikalisoitumisen prosessiin liittyen

Sosiaalinen vahvistaminen ja osallisuus ohjaustyössä

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellisen ohjaukokonaisuuden sosiaalisen vahvistamisen sekä osallisuuden näkökulmasta
- laatii ohjaukokonaisuudelleen turvallisuussuunnitelman
- työskentelee hyödyntäen tietoa osallisuudesta
- hyödyntää vertaistoinnin mahdollisuuksia
- Opiskelija käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja sekä selkokieltä.
- antaa kasvatuksellista palautetta ohjattavilleen
- toimii ohjaustyössä tunnistaen epäasiallista käyttäytymistä ja puuttuu siihen toimintaohjeiden mukaisesti
- hyödyntää tietoa kotouttamisen merkityksestä ja maahanmuutosta

Palveluohjaus ja ohjattavien tukeminen vaikeissa elämäntilanteissa

Opiskelija

- käyttää tietoa palveluohjauksesta ohjaustyössään
- tuntee oman työympäristön eri ammattiryhmiä ja vastuualueita
- osallistuu työtehtävänsä mukaisesti yhteistyöverkoston ja tiedostaa moniammatillisen työn merkityksen
- tekee palveluverkostosta kuvauksen ohjattavan näkökulmasta
- hyödyntää tietoa digitaalisista neuvonta- ja auttamispalveluista
- käyttää tietoa äkillisen kriisin vaiheista
- osaa toimia työympäristön toimintamallien mukaisesti kriisitilanteissa

Toimintaohjeiden mukaan toimiminen ja kehittyminen ohjaustyössä

Opiskelija

- noudattaa ajantasaista työtään ohjaavaa lainsäädäntöä ja työympäristön toimintaohjeita
- kirjaa tarvittavat asiat työympäristön dokumentointijärjestelmään työpaikan käytänteiden mukaan
- hyödyntää tietoa kirjaamisen ja dokumentoinnin merkityksestä työssään
- käsittelee vastuullisesti saamia tietoa noudattaen tietosuojaa

- hyödyntää tietoa siitä, miten uhka- ja väkivaltatilanteissa toimitaan ja ennakoii työhön liittyviä riskitilanteita
- osaa erottaa ammatilliset toimintatavat henkilökohtaisista toimintatavoista
- keskustelelee työtilanteista työyhteisössä
- toimii omien voimavarojensa rajoissa ja huolehtii omasta työssä jaksamisestaan

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä suunnittelemalla ja järjestämällä tavoitteellista toimintaa sosiaalista vahvistamista tarvitsevalle yksilölle, ryhmälle tai yhteisölle käyttämällä sosiaalisen vahvistamisen menetelmiä sekä tukien heidän osallisuuttaan ja yhteisöllisyyttään. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.5. Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen, 40 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- noudattaa varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä, määräyksiä ja suosituksia
- toimii noudattaen alan arvoperustaa ja ammattiinsa kuuluvaa etiikkaa
- toimii inklusiivisen varhaiskasvatuksen periaatteiden mukaisesti
- työskentelee työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- noudattaa salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta
- noudattaa tietosuoja- ja tietoturvasuosohjeita
- noudattaa lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta
- varmistaa omalla toiminnallaan lasten turvallisuuden
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- huolehtii työhyvinvoinnistaan
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee hygienia- ja terveysvaatimusten mukaisesti
- työskentelee kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- suunnittelee työtehtävänsä yhteistyössä työryhmän kanssa

Ammatillinen vuorovaikutus

Opiskelija

- kohtaa lapsen ja hänen huoltajansa arvostavasti
- toimii huomioiden lapsen ja perheen kielellisen, kulttuurisen, katsomuksellisen ja eettisen taustan
- keskustelee, kuuntelee ja osoittaa kiinnostusta lasta ja huoltajaa kohtaan
- havaitsee lapsen vuorovaikutusaloitteita ja vastaa niihin sensitiivisesti
- käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja
- toimii myönteisenä vuorovaikutusmallina
- toimii yhteistyössä työryhmän kanssa
- keskustelee työyhteisössä asenteiden ja käyttäytymisen vaikutuksista vuorovaikutustilanteissa

Lapsen hyvinvoinnin edistäminen

Opiskelija

- havainnoi lasta ja lapsiryhmää ja kertoo havainnoistaan
- käyttää toiminnassaan tietoa lapsen yksilöllisistä vahvuuksista ja tuen tarpeista
- tukee lapsen myönteisen minäkuvan ja itsetunnon vahvistumista
- huolehtii sensitiivisesti lapsen perustarpeista ja perushoidosta
- auttaa ja ohjaa lasta omatoimisuudessa ja arjen taidoissa
- luo omalla toiminnallaan kiireetöntä ja keskittymistä edistävää ympäristöä
- ohjaa lasta tunne- ja itsesäätelytaitojen kehittämisessä
- toteuttaa turvallisuuskasvatusta työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- suojaa lasta kiusaamiselta, häirinnältä, syrjinnältä ja väkivallalta työyksikön ohjeiden mukaisesti
- innostaa lasta omaehtoiseen ja ohjattuun liikkumiseen sisällä ja ulkona
- huolehtii lapsen erityisruokavalioista sekä katsomuksellisista ja eettisistä ruokavalioista
- ehkäisee lastentauteja ja infektiosairauksia työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

- toimii varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- toimii ensiaputilanteissa

Lapsen kasvun ja oppimisen edistäminen

Opiskelija

- käyttää tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta
- toimii lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti
- toteuttaa työssään kokopäiväpedagogiikkaa
- edistää lapsen kielen kehitystä ja kielellistä ilmaisua
- kannustaa lasta vuorovaikutukseen
- ohjaa lasta havainnoimaan, ihmettelemään ja oivaltamaan
- tukee lapsen ongelmanratkaisutaitoja ja kriittistä ajattelua
- ohjaa lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä
- käyttää tietoa eri kulttuureista ja katsomuksista
- ohjaa lasta moninaisuuden kunnioittamiseen
- ohjaa lasta eettiseen ajatteluun ja kestävään elämäntapaan

Lapsen osallisuus ja monipuolinen pedagoginen toiminta

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista edistävää toimintaa
- tukee lapsen osallisuutta toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- käyttää tavoitteellisesti varhaiskasvatuksen monipuolisia työtapoja, leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen kokeminen ja ilmaisu
- valitsee lapselle soveltuvan työtavan, välineet ja materiaalit
- ohjaa ja innostaa lasta työtapojen, välineiden ja materiaalien valinnassa
- muokkaa oppimisympäristöjä yhdessä lasten kanssa
- rohkaisee lasta vertaissuhteiden solmimiseen ja ohjaa sosiaalisissa taidoissa
- käyttää toiminnassaan tietoa leikin merkityksestä
- kannustaa lasta leikkiin
- tarjoaa tilaa, aikaa ja välineitä lasten omaehtoiselle leikille
- ohjaa leikkiä lasten aloitteiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti
- tukee ja rikastaa lasten leikkiä
- kannustaa ja ohjaa lasta taiteelliseen kokemiseen ja ilmaisuun
- rohkaisee lasta mielikuvitukseen ja luovuuteen
- tarjoaa mahdollisuuksia eri aistien käyttöön
- käyttää digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä yhdessä lasten kanssa
- toteuttaa pedagogista dokumentointia työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Yhteistyö huoltajien kanssa

Opiskelija

- työskentelee perheiden moninaisuutta kunnioittaen
- luo myönteistä vuorovaikutussuhdetta huoltajaan
- keskustelee lapsen päivittäisistä tapahtumista ja kokemuksista
- kertoo huoltajalle havaintoja lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä ja oppimisesta
- tukee huoltajaa lapsen hyvinvoinnissa, kehityksessä ja oppimisessa
- kannustaa huoltajaa osallisuuteen ja vaikuttamiseen

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Opiskelija

- käyttää toiminnassaan tietoa lapsen tuesta ja sen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa
- kannustaa lasta havaitsemaan vahvuuksiaan
- tukee lapsen yksilöllistä kehitystä ja oppimista osana päivittäistä toimintaa
- edistää lapsen kehitystä ja oppimista osana vertaisryhmää

- varmistaa lapsen osallistumisen toimintaan
- luo mahdollisuuksia lapsen onnistumisen kokemuksille
- osallistuu tuen muotojen suunnitteluun ja toteuttamiseen työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- osallistuu tuen tarpeen arviointiin ja toimintatapojen kehittämiseen työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- osallistuu monialaiseen yhteistyöhön työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- käyttää työssään tietoa tuen palveluista

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä varhaiskasvatuksen toimintaympäristöistä päiväkodissa lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämisen

tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.6. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttaminen, 35 osp

Ammattitaitovaatimukset

Varhaiskasvatusta ohjaavan lainsäädännön, määräysten, suositusten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- noudattaa varhaiskasvatuksen lainsäädäntöä
- noudattaa lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta
- noudattaa varhaiskasvatuslain henkilöstön ilmoitusvelvollisuutta
- työskentelee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja varhaiskasvatuksen arvoperustan mukaisesti
- työskentelee paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti
- toimii lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden ja sopimusten mukaisesti
- työskentelee varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehittävien ja inklusiivisten periaatteiden mukaisesti
- toimii työympäristön suositusten ja ohjeiden mukaisesti
- käyttää työssään tietoa lapsen oppimisen polun jatkumosta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen
- käyttää työssään tietoa kaksikielisestä varhaiskasvatuksesta, vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan ja erityiseen katsomukseen perustuvasta varhaiskasvatuksesta

Osallisuuden edistäminen

Opiskelija

- kohtaa lapsen ja perheen arvostavasti ja sensitiivisesti
- huomioi toiminnassaan lapsen ja perheen kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen taustan
- rohkaisee lasta ilmaisemaan ajatuksiaan, mielipiteitään, toiveitaan ja tunteitaan
- arvostaa lapsen aloitteita, näkemyksiä ja tunteita sekä antaa myönteisiä kokemuksia kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta
- suunnittelee, toteuttaa, dokumentoi ja arvioi toimintaa yhdessä lasten kanssa
- mahdollista lapselle kokemuksen vertaisryhmään ja yhteisöön kuulumisesta
- toteuttaa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä yhdessä työtiimin kanssa
- arvostaa ja ottaa toiminnassaan huomioon huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä
- osallistuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, toteuttamiseen ja arviointiin työkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- käyttää pedagogista dokumentointia lapsen ja hänen huoltajansa osallisuuden edistämiseksi

Pedagogisen toiminnan toteuttaminen

Opiskelija

- käyttää toiminnassaan tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta
- ohjaa lasta huomioiden lapsen osaamisen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet
- osallistuu lapsen tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- toimii ryhmän pedagogisen suunnitelman mukaisesti

- suunnittelee ja toteuttaa yhdessä työtiimin kanssa pedagogista toimintaa, joka yhdistää laaja-alaista osaamista ja oppimisen alueita
- käyttää varhaiskasvatuksen monipuolisia työtapoja
- hyödyntää arjen tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia
- osallistuu yhdessä työtiimin kanssa pedagogisen toiminnan arviointiin ja kehittämiseen
- käyttää työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti pedagogista dokumentointia toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä
- perustelee tekemiään pedagogisia ratkaisuja
- osallistuu pedagogiseen keskusteluun
- käyttää vahvuuksiaan työssään kasvattajana
- reflektoi ja kehittää pedagogista osaamistaan sekä jakaa osaamistaan työtiimissä
- osallistuu yhteistyöhön eri tahojen kanssa työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Leikin tukeminen ja ohjaaminen

Opiskelija

- havaitsee lasten leikkialoitteita ja vastaa niihin
- tukee ja rikastaa toiminnallaan lasten omaehtoista leikkiä
- tarjoaa mahdollisuuksia pitkäkestoiselle leikille
- suunnittelee, rakentaa ja kehittää leikkiympäristöjä yhdessä lasten kanssa
- havainnoi ja dokumentoi leikkiä sekä hyödyntää keräämäänsä tietoa toiminnassaan
- ohjaa lasten leikkitaitojen kehittymistä
- käyttää leikkiä ja leikillisyyttä toiminnassaan
- kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja

Oppimista ja vuorovaikutusta edistävä ympäristö

Opiskelija

- käyttää työssään tietoa oppimisympäristöjen merkityksestä lapsen oppimiselle ja vuorovaikutukselle
- suunnittelee ja rakentaa oppimisympäristöjä yhdessä lasten kanssa
- huomioi oppimisympäristöissä esteettömyyden ja ryhmän moninaisuuden
- hyödyntää toiminnassaan eri oppimisympäristöjä
- valitsee yhdessä lasten kanssa välineitä, materiaaleja ja ympäristöjä lasten omaehtoiseen toimintaan
- huolehtii välineiden, materiaalien ja ympäristöjen asianmukaisuudesta ja turvallisuudesta
- huolehtii yhdessä lasten kanssa oppimisympäristön viihtyisyydestä ja innostavuudesta
- ohjaa lasta käyttämään teknologiaa sekä digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä
- antaa mahdollisuuksia lapsen yksilöllisille ja lasten yhteisille toiminnoille
- kannustaa lapsia yhteistyöhön ja vertaisvuorovaikutukseen
- ohjaa ja tukee lasta sosiaalisissa taidoissa
- ohjaa ja tukee lasta tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä
- luo toiminnallaan myönteistä, kannustavaa ja kiireetöntä vuorovaikutusilmapiiriä
- ohjaa lasta iloitsemaan oppimisestaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan
- suojaa lasta kiusamiselta, häirinnältä, syrjinnältä ja väkivallalta

Kielellisten taitojen vahvistaminen

Opiskelija

- käyttää työssään tietoa kielen merkityksestä lapsen kehitykselle, oppimiselle ja osallisuudelle
- tunnistaa lapsen ja perheen kielellisen lähtökohdan ja toimii sen mukaisesti
- toimii aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa sekä vastaa lapsen keskustelun aloitteisiin
- toimii kielimallina ja käyttää hyvää ja selkeää kieltä
- vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja
- edistää lapsen kielen ymmärtämisen taitoja
- seuraa ja ohjaa lapsen puheen tuottamisen taitojen kehittymistä

- vahvistaa lapsen kielen käyttötaitoja
- kehittää lapsen kielellistä muistia ja sanavarastoa
- ohjaa lapsen kielitietoisuuden kehittymistä
- ohjaa lapsen monilukutaidon kehittymistä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämis ehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla varhaiskasvatuksen toimintaympäristöistä päiväkodissa tai päiväkodissa järjestettävässä esiopetuksessa monipuolisen varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.7. Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Toimintaa ohjaavan lainsäädännön, määräysten, suositusten ja ohjeiden noudattaminen Opiskelija

- noudattaa työympäristön perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaavaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii työympäristön arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolo-, tietosuoja- ja tietoturvaohjeita
- noudattaa lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta
- työskentelee turvallisuusohjeiden mukaisesti

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Opiskelija

- kohtaa huoltajat ja lähiverkoston arvostavasti ja yhdenvertaisesti
- osallistuu työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön
- toimii aloitteellisesti yhteistyössä huoltajien kanssa
- kannustaa huoltajia kasvatusyhteistyöhön, osallisuuteen ja vaikuttamiseen
- ottaa toiminnassaan huomioon perheen moninaisuuden
- suunnittelee ja toteuttaa toimintaa yhdessä lapsen ja perheen kanssa
- käyttää perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä työympäristön menetelmiä ja välineitä

Perheen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen

Opiskelija

- työskentelee lapsen ja perheen elämäntilanteen ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti
- edistää toiminnallaan perheen voimavaroja
- tukee huoltajia lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa
- toimii mallina myönteisestä ja kannustavasta kasvatuksesta
- edistää lapsen ja huoltajan välistä vuorovaikutusta ja vanhemmuuden iloa
- kannustaa lasta ja huoltajaa yhteisöllisyyteen ja vertaisvuorovaikutukseen
- noudattaa huoltajien kanssa sovittuja käytäntöjä toimiessaan lasten kanssa
- tukee lapsen perheidentiteettiä ja perhesuhdetta
- edistää toiminnallaan lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista
- toimii huolen puheeksi ottamisen ja varhaisen tuen käytäntöjen mukaisesti
- reagoi lapseen tai perheeseen kohdistuvaan kiusaamiseen, häirintään, syrjintään tai väkivaltaan työympäristön käytänteiden mukaisesti

Perheen arvojen ja kulttuurisen osaamisen vahvistaminen

Opiskelija

- edistää toiminnallaan moninaisuutta kunnioittavaa ilmapiiriä
- toimii mallina moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa
- tarjoaa ideoita ja virikkeitä lapsen ja perheen arvopohdintaan
- edistää lapsen ja perheen kulttuurista ja katsomuksellista osaamista

Monialaisessa yhteistyössä toimiminen

Opiskelija

- toimii työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti moniammatillisessa työympäristössä
- toimii työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti monialaisessa verkostossa

- noudattaa verkostoyhteistyön periaatteita
- käyttää työssään tietoa lapsiperhepalveluista
- hyödyntää työssään tietoa lapsen suojeluun liittyvistä käytänteistä
- huolehtii työhyvinvoinnistaan

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisohjelmia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla varhaiskasvatuksen tai perhetoiminnan ympäristössä perheiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.8. Perheiden kanssa toimiminen ja monialainen yhteistyö Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien työympäristössä, 25 osp

Ammattitaitovaatimukset

Toimintaa ohjaavan lainsäädännön, määräysten, suositusten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- noudattaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ohjaavaa lainsäädäntöä, määräyksiä ja ohjeita
- noudattaa perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja kirkon varhaiskasvatusta ohjaavaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii Suomen evankelis-luterilaisen kirkon opin keskeisen sisällön ja kristillisen ihmiskäsityksen periaatteiden mukaisesti
- toimii työympäristön arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolo-, tietosuoja- ja tietoturvaohjeita
- noudattaa lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta
- työskentelee turvallisuusohjeiden mukaisesti

Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Opiskelija

- kohtaa huoltajat ja lähiverkoston arvostavasti ja yhdenvertaisesti
- osallistuu työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön
- toimii aloitteellisesti yhteistyössä huoltajien kanssa
- kannustaa huoltajia kasvatusyhteistyöhön, osallisuuteen ja vaikuttamiseen
- ottaa toiminnassaan huomioon perheen moninaisuuden
- suunnittelee ja toteuttaa toimintaa yhdessä lapsen ja perheen kanssa
- käyttää perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä työympäristön menetelmiä ja välineitä

Perheen hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen

Opiskelija

- työskentelee lapsen ja perheen elämäntilanteen ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti
- edistää toiminnallaan perheen voimavaroja
- tukee huoltajia lapsen kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa
- toimii mallina myönteisestä ja kannustavasta kasvatuksesta
- edistää lapsen ja huoltajan välistä vuorovaikutusta ja vanhemmuuden iloa
- kannustaa lasta ja huoltajaa yhteisöllisyyteen ja vertaisvuorovaikutukseen
- noudattaa huoltajien kanssa sovittuja käytäntöjä toimiessaan lasten kanssa
- tukee lapsen perheidentiteettiä ja perhesuhdetta
- edistää toiminnallaan lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista
- toimii huolen puheeksi ottamisen ja varhaisen tuen käytäntöjen mukaisesti
- reagoi lapseen tai perheeseen kohdistuvaan kiusaamiseen, häirintään, syrjintään tai väkivaltaan työympäristön käytänteiden mukaisesti

Perheen kristillisten arvojen ja kulttuurisen osaamisen vahvistaminen

Opiskelija

- edistää toiminnallaan moninaisuutta kunnioittavaa ilmapiiriä
- toimii mallina moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa
- tarjoaa ideoita ja virikkeitä lapsen ja perheen arvopohdintaan ja hengelliseen elämään kirkkovuoden mukaisesti
- tukee lapsen ja perheen hengellistä tai katsomuksellista kasvua

- edistää lapsen ja perheen kulttuurista ja katsomuksellista osaamista
- käyttää ajantasaisia kirkon varhaiskasvatuksen menetelmiä
- käyttää työssään Raamattua tilanteeseen sopivalla tavalla

Monialaisessa yhteistyössä toimiminen

Opiskelija

- toimii työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti moniammatillisessa työympäristössä
- toimii työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti monialaisessa verkostossa
- noudattaa verkostoyhteistyön periaatteita
- käyttää työssään tietoa lapsiperhepalveluista
- hyödyntää työssään tietoa lapsen suojeluun liittyvistä käytänteistä
- huolehtii työhyvinvoinnistaan

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämisehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien perhehoiminnan ja varhaiskasvatuksen ympäristössä seurakunnan perhehoiminnan, kirkon varhaiskasvatuksen sekä moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.9. Suomalaisella viittomakielellä toimiminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Viittomakielinen keskustelukulttuuri

Opiskelija

- järjestää fyysisen tilan viittomakieliseen keskusteluun sopivaksi
- noudattaa viittomakielisen keskustelun periaatteita kahden keskisissä ja ryhmätilanteissa
- aloittaa viittomakielisen keskustelun viittomakieliseen kulttuuriin kuuluvalla tavalla erilaisissa tilanteissa
- on katsekontaktissa keskustelukumppaniin tai keskustelukumppaneihin
- noudattaa viittomakielisen keskustelun periaatteita ottaen ja antaen puheenvuoroja sekä seuraten ja osallistuen viittomakieliseen keskusteluun
- käyttää tilanteeseen sopivia viittomakieliselle kulttuurille ominaisia keskustelun ylläpitämistapoja
- lopettaa viittomakielisen keskustelun viittomakieliseen kulttuuriin kuuluvalla tavalla eri tilanteissa

Suomalaisen viittomakielen ymmärtäminen

Opiskelija

- ymmärtää normaalitempoista yhtäjaksoista viittomista
- ymmärtää itselleen tuttuja viittoja
- ymmärtää itselleen uusia viittoja
- antaa keskustelutilanteessa palautetta viestin ymmärtämisestä non-manuaalisesti ja manuaalisesti
- keskustelutilanteessa korjaa ja täydentää ymmärrystään esittämällä tarkentavia kysymyksiä

Suomalaisen viittomakielen tuottaminen

Opiskelija

- ilmaisee itseään spontaanisti suomalaisella viittomakielellä
- pitää valmistellun muutaman minuutin pituisen puheenvuoron suomalaisella viittomakielellä
- viittoo ymmärrettävästi
- viittoo selkeitä, johdonmukaisia ja luontevia tuotoksia
- viittoo melko sujuvasti ja tilanteeseen sopivalla nopeudella
- tauottaa ja rytmittää viittomisensa
- käyttää viittomakielistä huuliota
- sormittaa selkeästi ja ymmärrettävästi

Viittomiston hallinta

Opiskelija

- selvittää viittomia sanakirjoista ja muista luotettavista
- ymmärtää ja tuottaa pääosin oikein jokapäiväisen elämän ja yleisten aihepiirien viittomistoa
- ymmärtää ja tuottaa pääosin oikein ammatissaan käytettävää viittomistoa
- kuvailee näkemäänsä ja kokemaansa sekä tunnetiloja ja ajatuksia
- valitsee asiayhteyteen merkitykseltään soveltuvia viittomia
- käyttää selittävää ilmausta, mikäli ei tiedä tarvitsemaansa viittomaa
- ymmärtää ja tuottaa joitakin suomalaisessa viittomakielessä yleisimmin käytettyjä idiomaattisia ilmauksia

Suomalaisen viittomakielen rakenne

Opiskelija

- käyttää eri lausetyyppejä
- käyttää ilmeitä luontevasti
- ilmaisee itseään nominaaliviittomien, perusverbaalien ja monisuuntaisten verbaalien avulla
- käyttää produktiivisen leksikon kuvailevia viittomia
- käyttää osoituksia ja monisuuntaisia verbaaleja läsnä olevien kohteiden mukaan
- käyttää paikantamista, viittaa keskustelutilanteen ulkopuolisiin asioihin luomalla paikkoja tilaan eri tavoin sekä viittaa niihin käyttäen osoituksia ja monisuuntaisia verbaaleja
- käyttää konstruoitua toimintaa
- käyttää asiayhteyteen ja tarkoitukseensa sopivaa viittomajärjestystä

Eri tilanteissa viittominen

Opiskelija

- toimii ammatinsa työtehtäviin liittyvissä keskustelutilanteissa suomalaisella viittomakielellä
- ilmaisee ja perustelee mielipiteitään normaalitempoisissa kahdenkeskisissä ja ryhmätilanteissa sekä osallistuu keskusteluun
- toimii suomalaisella viittomakielellä erilaisissa kielenkäyttö- ja vuorovaikutustilanteissa ja selviytyy myös odottamattomissa viestintätilanteissa
- käyttää tilanteeseen sopivaa viittomakielen rekisteriä
- muuntaa viittomakielistä ilmaisuaan sekä viittomisen selkeyttä ja nopeutta keskustelukumppanin iän tai viittomakielen taidon mukaan
- kääntää suomeksi satunnaisia lyhyitä suomalaisella viittomakielellä viitottuja viestejä
- kääntää suomalaiselle viittomakielelle satunnaisia lyhyitä suomenkielisiä viestejä

Viittomakielisen yhteisön ja kulttuurin tuntemus

Opiskelija

- kertoo suomalaisesta viittomakielestä, viittomakielisestä yhteisöstä ja tapakulttuurista, kuurojen esittävästä kulttuurista sekä viittomakielisen yhteisön historian vaiheista ja nykytilasta
- kertoo viittomakielisen henkilön kielellisistä oikeuksista Suomessa
- kertoo puhuttu kieli – viittomakieli -kaksikielisyyden merkityksestä
- kertoo viittomakielen oppimisen ja omaksumisen piirteistä
- kertoo lapsen viittomakielen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimimalla suomalaisella viittomakielellä käytännön työtehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.10. Kommunikointikeinojen käyttö vuorovaikutuksen edistämiseksi, 25 osp

Ammattitaitovaatimukset

Asiakkaan vuorovaikutuksen tukeminen ja edistäminen esteettömän viestinnän periaatteiden mukaisesti

Opiskelija

- kohtaa asiakkaan yksilöllisesti ja kunnioittavasti
- ilmaisee itseään ymmärrettävästi ja selkeästi
- edistää asiakkaan yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta käyttäen puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja
- ottaa huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet ja tilanteen vuorovaikutuksessa
- kommunikoi ja on vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa tämän kommunikointikeinolla
- tukee omalla toiminnallaan asiakkaan kieli-, kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja ja niiden kehittymistä
- tukee työyhteisönsä kommunikointitaitoja omalla esimerkillään
- edistää vuorovaikutustilanteiden syntymistä eri ihmisten välillä

Kielen ja puheen kehityksen vaiheiden huomioon ottaminen

Opiskelija

- ottaa toiminnassaan huomioon tyypillisen kielen ja puheen kehityksen vaiheita
- ottaa toiminnassaan huomioon viivästyneen tai poikkeavan kielen ja puheen sekä vuorovaikutuksen kehityksen piirteitä ja niiden vaikutuksia asiakkaan kommunikointiin
- ottaa vuorovaikutustilanteissa ja ohjaamisessa huomioon asiakkaiden erityistarpeita
- tukee ja edistää asiakkaiden kielen ja puheen kehitystä

Kommunikointiin vaikuttavien syiden huomioon ottaminen

Opiskelija

- ottaa työssään huomioon kielellisten taitojen häiriöt ja niiden vaikutukset asiakkaan kommunikointiin
- ottaa työssään huomioon puheen motoriset häiriöt ja niiden vaikutukset asiakkaan kommunikointiin
- ottaa työssään huomioon kuulovammaisuuden ja sen vaikutukset asiakkaan kommunikointiin
- ottaa työssään huomioon muut kommunikointiin ja kielitaitoon vaikuttavat erityiset syyt ja niiden vaikutukset asiakkaan kommunikointiin ja kielitaitoon

Olemuskielen ja eleilmaisun havainnoiminen ja käyttäminen

Opiskelija

- tarkkailee ja tulkitsee yleensä oikein asiakkaiden olemuskieltä ja eleilmaisua
- hyödyntää omassa viestinnässään olemuskieltä ja eleilmaisua

Selkokielen käyttö puhutussa ja kirjoitetussa muodossa

Opiskelija

- puhuu rauhallisesti ja selkeästi artikuloiden
- mukauttaa puhutut viestit yksinkertaisiksi huomioiden asiakkaan tarpeet
- kirjoittaa selkokieltä käyttäen selkokielen keinoja

Kuvien, graafisten merkkien ja esineiden käyttäminen kommunikoinnissa ja asiakkaan tukeminen niiden käytössä

Opiskelija

- ottaa huomioon kommunikointiympäristön esteettömyyden käyttäessään kuvia, graafisia merkkejä ja esineitä
- puhuu selkeää kieltä käyttäessään kuvia, graafisia merkkejä ja esineitä kommunikoinnissa
- käyttää kuvia ja graafisia merkkejä kommunikointitilanteissa ja tukee asiakasta niiden käytössä hänen tarpeensa huomioiden
- valitsee asiakkaan kommunikointitaitoihin soveltuvat ja niitä kehittävät kuvat ja graafiset merkit
- valitsee tilanteeseen ja asiayhteyteen soveltuvat kuvat ja graafiset merkit
- käyttää johdonmukaisesti ja säännöllisesti kuvia ja graafisia merkkejä kommunikointitilanteissa
- ottaa huomioon kommunikointikansioiden ja -taulustojen rakenteen
- käyttää esineitä kommunikointitilanteissa ja tukee asiakasta niiden käytössä
- käyttää asiakkaalle ja tilanteeseen soveltuvaa merkin osoittamistapaa
- seuraa asiakkaan kommunikaatiomerkkien osoittamista
- selvittää kuvin, graafisin merkein ja esinein tuotettujen ilmaisujen merkitykset
- suunnittelee ja toteuttaa vuorovaikutustilanteita, joissa kommunikoi asiakkaan kanssa hänen käyttämällään muulla kuin viitotulla puhetta tukevalla ja korvaavalla kommunikointikeinolla
- tukee, kannustaa ja rohkaisee asiakasta hänelle sopivien kommunikointikeinojen käytössä

Kommunikoinnin materiaalien valmistaminen

Opiskelija

- valmistaa asiantuntijoiden suosittelemia kommunikoinnin kuntoutukseen ja vuorovaikutuksen oppimiseen liittyviä erilaisia materiaaleja
- tiedottaa työyhteisölle valmistamistaan materiaaleista

Piirtämisen käyttäminen puhutun viestin tukena

Opiskelija

- käyttää piirtämistä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa puhutun viestin tukena
- valitsee tilanteeseen ja asiakkaan kommunikointitaitoihin hyvin soveltuvan piirtämismenetelmän ja -välineen
- puhuu selkeästi ja sujuvasti piirtäessään
- rakentaa piirretyn viestin loogisesti
- rytmittää piirtämisen ja puhumisen yhteensopivaksi
- hallitsee piirroskommunikointia niin, että ilmaisu on monipuolista ja rikasta

Kirjoittamisen, sormittamisen ja sormiaakkosviestinnän käyttäminen

Opiskelija

- käyttää kirjoittamista tukemaan kommunikointia
- tuottaa selkeän kirjoitetun viestin
- tuottaa viestien keskeiset käsitteet kirjoittamalla
- käyttää sormittamista tukemaan kommunikointia
- tuottaa sormiaakkoset luontevasti ja sujuvasti
- tuottaa sormiaakkosviestintää luontevasti ja sujuvasti käyttäen selkeää huuliota

Tukiviittomien käyttäminen ja asiakkaan tukeminen niiden käytössä

Opiskelija

- järjestää kommunikaatioympäristön mahdollisimman esteettömäksi käyttäessään tukiviittomia
- luo katsekontaktin keskustelukumppaniinsa ja ylläpitää sitä käyttäessään tukiviittomia
- puhuu selkeästi artikuloiden ja tuottaa viittomat samanaikaisesti puhutun sanan kanssa

- käyttää suomalaisen viittomakielen viittomia
- viittoo ja ymmärtää jokapäiväisessä elämässä ja työtehtävissä tarvittavan viittomiston
- valitsee viestin ymmärtämisen kannalta oikeat avainsanat, jotka viittoo
- valitsee asiakkaan kommunikointitaitoihin soveltuvat ja niitä kehittävät viittomat
- valitsee tilanteeseen ja asiayhteyteen soveltuvat viittomat
- käyttää johdonmukaisesti ja säännöllisesti tukiviittomia
- tukee, kannustaa ja rohkaisee asiakasta tukiviittomien käytössä

Viitotun puheen käyttäminen

Opiskelija

- järjestää kommunikaatioympäristön mahdollisimman esteettömäksi käyttäessään viitottua puhetta
- luo katsekontaktin keskustelukumppaniinsa ja ylläpitää sitä käyttäessään viitottua puhetta
- käyttää viitottua puhetta tuottaen viittomat samanaikaisesti puhutun sanan kanssa
- käyttää viitotussa puheessa selkeää huuliota
- tuottaa viitottua puhetta käyttäen suomalaisen viittomakielen viittomia
- viittoo ja ymmärtää jokapäiväisen elämän ja työtehtävissä tarvittavan viittomiston käyttäessään viitottua puhetta
- valitsee tilanteeseen ja asiayhteyteen sopivat viittomat käyttäessään viitottua puhetta
- käyttää tilankäyttöä, osoituksia ja monisuuntaisia verbaaleja tuottaessaan viitottua puhetta
- käyttää johdonmukaisesti ja säännöllisesti viitottua puhetta

Kuulon ja kommunikoinnin apuvälineet

Opiskelija

- käyttää kommunikoinnin teknisiä apuvälineitä ja sovelluksia kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen tukemisessa
- käyttää kommunikoinnin manuaalisia apuvälineitä kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen tukemisessa
- huolehtii asiakkaan käyttämän kommunikoinnin teknisen apuvälineen toimintakunnosta omalla vastualueellaan
- ohjaa asiakasta huolehtimaan kommunikoinnin teknisestä apuvälineestään hänen kehitystasonsa huomioiden
- huolehtii kuulon ja kuuntelun apuvälineiden toimintakunnosta omalla vastualueellaan
- ohjaa ja avustaa kuulon apuvälineiden käytössä
- ohjaa asiakasta huolehtimaan kuulon ja kuuntelun apuvälineistään hänen kehitystasonsa huomioiden

Pienimuotoisten viestien välittäminen

Opiskelija

- välittää työtehtävien aikana ilmaantuvia pienimuotoisia viestejä asiakkaan ja jonkun toisen henkilön välillä
- ohjaa tarvittaessa tulkkauspalvelun käyttöön

Yhteistyö ja turvallisuus kommunikoinnin kuntoutuksessa

Opiskelija

- tekee yhteistyötä kommunikoinnin kuntoutuksen asiantuntijoiden kanssa
- havainnoi ja havaitsee kommunikointiin liittyviä haasteita ja kertoo niistä työtiimilleen
- osallistuu ammatilliseen keskusteluun kommunikointikeinojen käytöstä työyhteisössään
- ottaa huomioon työturvallisuuden

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen edistämisen tehtävissä ympäristöissä, joissa voidaan käyttää eri kommunikointikeinoja. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.11. Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan oppijan oppimisen ohjaaminen, 20 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja toimintaa ohjaava lainsäädäntö, määräykset, toimintaperiaatteet ja ohjeet

Opiskelija

- toimii työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti sekä noudattaa alan työlainsäädäntöä
- toimii ohjaamistehtävässä omalla vastuualueellaan valtakunnallisten ja paikallisten opetus- ja toimintasuunnitelmien, ohjeiden ja suositusten mukaan
- kertoo kolmiportaisen tuen periaatteet, muodot ja toimintatavat
- ottaa toiminnassaan huomioon inklusion periaatteet
- noudattaa salassapitovelvollisuutta
- noudattaa lastensuojelulain mukaista ilmoitusvelvollisuutta
- toimii oppijan huoltajien valintoja kunnioittaen
- toimii oppilaitoksen ja ammatin arvojen mukaisesti ja ammattieettisesti kestäväällä tavalla

Oppimis- ja toimintaympäristön tunteminen

Opiskelija

- toimii oppilaitoksen suunnitelmien ja määriteltyjen toimintatapojen mukaan
- toimii tuntien oppijan oppimis- ja toimintaympäristön ja tehtävänsä siellä
- toimii tuntien oppijan oppimis- ja toimintaympäristössä tapahtuvan opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja toteuttamistapoja

Ohjaamisen suunnittelu

Opiskelija

- osallistuu ohjauksen, opetuksen ja tavoitteellisen toiminnan suunnitteluun moniammatillisessa työryhmässä oman työnkuvansa mukaisesti
- ottaa suunnittelussa huomioon oppijan kommunikointiin ja kuulemiseen liittyviä asioita
- suunnittelee vastuullaan olevien työtehtävien toteuttamisen

Oppijan yksilöllisen kehityksen tukeminen

Opiskelija

- tunnistaa oppijan kehityksen vaiheita eri osa-alueilla ja tukee häntä niissä
- huomioi ohjatussa kehityshäiriöiden ja oppimisvaikeuksien vaikutuksia oppijaan, hänen toimintaansa ja oppimiseensa
- tukee oppijan fyysistä kehitystä, aktiivista liikkumista ja motoristen taitojen kehittymistä
- havainnoi, tunnistaa ja kertoo oppijan valmiuksia, vahvuuksia ja tuen tarpeita arjenhallinnassa, opiskelutaidoissa, oppimisessa ja yhteistyötilanteissa
- arvioi oppijan tuen tarpeita yhteistyössä oppijan, opettajan ja huoltajien kanssa

Vuorovaikutus-, kommunikointi- ja kielitaidon tukeminen

Opiskelija

- havainnoi ja tunnistaa oppijan haasteita vuorovaikutuksessa ja kommunikoinnissa
- ottaa huomioon ilmaisuissaan oppijan kommunikointi- ja kielitaidon
- toimii kielimallina
- käyttää ohjatussa puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikointikeinoa tai suomalaista viittomakieltä
- tukee oppijan vuorovaikutus- ja kommunikointi- ja kielitaidon kehittymistä

- edistää oppijan tasa-arvoista osallistumista vuorovaikutustilanteissa
- ohjaa oppijaa toimimaan vuorovaikutustilanteissa tavoitteensa mukaan puheella, viittomakielellä tai puhetta tukevalla, täydentävällä ja korvaavalla kommunikointikeinolla

Psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen sekä osallisuuden tukeminen

Opiskelija

- tukee oppijan minäkäsityksen ja itsetunnon kehittymistä
- tukee oppijan tunne- ja itsesäätelytaitojen kehittymistä
- tukee oppijan ajattelun kehittymistä
- tukee oppijan itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä
- tukee oppijaa käyttämään vahvuuksiaan
- tukee oppijan empatian ja moraalien kehittymistä
- tukee oppijan taitoa toimia yhdessä muiden kanssa
- edistää oppijoiden sosiaalisten suhteiden syntymistä
- kysyy ja huomioi oppijan mielipiteet ja toiveet hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset edellytyksensä huomioiden
- kannustaa oppijaa osallisuuteen

Oppijoiden moninaisuuden huomioiminen

Opiskelija

- huomioi oppijoiden moninaisuuden työskentelyssään
- viestii omalla toiminnallaan hyväksymistä ja arvostamista monenlaisista taustoista tulevia oppijoita kohtaan
- edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- tukee oppijan kaksi- ja monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä hänen käyttämässään kielissä
- vahvistaa viittomakielisen oppijan viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta viittomakielisestä kulttuurista ja yhteisöstä

Oppimistilanteissa ohjaaminen

Opiskelija

- ohjaa oppijaa eri oppimistilanteissa oppitunneilla, välitunneilla, ruokailuissa, siirtymätilanteissa
- käyttää erilaisten oppimistilanteiden ohjaamiseen sopivia menetelmiä ja eri keinoja tukea tarvitsevan oppijan tarpeet huomioiden
- ohjaa oppijaa huolehtimaan itsestään ja oppimaan puhtauteen, ruokailuun, pukeutumiseen ja kulkemiseen liittyviä arjen taitoja
- käyttää oppijan tarvitsemia avustamisen apuvälineitä turvallisesti
- huomioi oppijan ergonomiaa
- motivoi ja ohjaa oppijaa tietotekniikan käytössä ja teknologian mahdollisuuksien hyödyntämisessä
- huolehtii osaltaan työrauhasta eri oppimisympäristöissä
- huolehtii eri tilanteissa, että oppija keskittyy tehtäviin ja toimintoihin

Ohjaajana toimiminen

Opiskelija

- toimii ohjaajana luotettavasti ja vastuullisesti
- ohjaa oppimista ja opiskelua opettajan kanssa sovittujen periaatteiden mukaisesti
- kertoo oppilaan tai opiskelijan edistymisestä opettajalle ja moniammatilliselle työryhmälle
- toimii yhteistyössä opetus- ja oppilas- tai opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa
- ohjaa oppijaa hänen oppimistavoitteitaan huomioiden
- toimii niin, että oppijan yksilölliset ja erityiset tarpeet tulevat huomioituksi
- tukee oppijan omatoimisuutta

- toimii kannustavasti ja motivoivasti
- antaa välitöntä ja rakentavaa palautetta oppijalle
- osallistuu ammatilliseen keskusteluun työyhteisössään

Oppimisympäristöstä huolehtiminen

Opiskelija

- huolehtii työnkuvansa mukaisesti oppimis- ja toimintaympäristön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta
- huolehtii työnkuvansa mukaisesti toimintavälineiden ja materiaalien kunnosta
- huolehtii työnkuvansa mukaisesti tilojen esteettömyydestä, siisteydestä ja esteettisyydestä
- toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Oppijoiden turvallisuudesta huolehtiminen

Opiskelija

- toimii tuntien oppilaitoksen turvakäytännöt
- varmistaa omalla toiminnallaan oppijan turvallisuuden
- huomioi oppijan erityisruokavalion
- hallitsee ensiavun perusteita
- tuntee toimintaympäristön lääkehoitosuunnitelman ja toimii sen mukaisesti
- toimii tuntien omat oikeutensa ja velvollisuutensa havaitessaan epäasiallista käytöstä, kiusaamista, häirintää, syrjintää tai väkivaltaa
- pyrkii ennaltaehkäisemään haastavia tilanteita moniammatillisessa ryhmässä sovitulla tavalla

Työturvallisuuden, ergonomian ja työhyvinvoinnin huomioiminen

Opiskelija

- noudattaa työturvallisuusohjeita
- huolehtii omasta turvallisuudestaan kohdatessaan ennalta arvaamatonta käyttäytymistä
- tunnistaa työpaikkansa turvallisuuteen liittyviä vaaroja ja riskejä sekä tiedottaa niistä
- työskentelee ergonomisesti
- noudattaa hygieniavaatimuksia
- pitää huolta omasta toiminta- ja työkyvystään
- ylläpitää ja edistää hyvää työilmapiiriä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla esiopetuksen, perusopetuksen, valmentavan koulutuksen, ammatillisen koulutuksen, kansanopistokoulutuksen tai muussa vastaavassa ympäristössä kommunikoinnissa tukea tarvitsevan oppijan oppimisen ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.12. Ikääntyvien toiminnan ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Päivittäinen työskentely ikääntyvien toiminnassa

Opiskelija

- noudattaa ajantasaista työtään ohjaavaa lainsäädäntöä ja työympäristön toimintaohjeita
- noudattaa työssään turvallisuuteen liittyviä ohjeita ja määräyksiä
- edistää ikääntyvien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa
- kommunikoi ikääntyvien kanssa tilanteen vaatimalla tavalla
- arvostaa ja kunnioittaa ikääntymistä merkittävänä elämänvaiheena
- hyödyntää tietoa ikääntymisestä, sen mahdollisuuksista ja haasteista
- ottaa ohjaustoiminnassaan huomioon ikääntyvän omat toiveet ja tarpeet
- vahvistaa ikääntyvän oma-aloitteisuutta ja itsemääräämisoikeutta
- ohjaa ikääntyviä huomioiden yksilölliset tuen tarpeet ja moninaisuuden
- järjestele ympäristöä ja materiaaleja saavutettavuuden ja turvallisuuden näkökulmasta
- käyttää tietoa aisteihin sekä muistiin liittyvistä rajoitteista ohjauksessa ja kommunikoinnissa
- hyödyntää tietoa ikääntyvien kanssa toimivista ammattiryhmistä
- käyttää tietoa mielenterveyteen ja riippuvuuksiin liittyen ikääntyvien ohjauksessa

Ikääntyvien ohjaaminen

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista toimintaa huomioon ottaen kohderyhmän tarpeet ja toiveet
- suunnittelee ja toteuttaa toimintaa huomioiden iäkkäiden ihmisten terveyshaasteet
- hyödyntää tietoa ikääntyneen fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten muutoksien tuomista haasteista
- ottaa huomioon ohjauksessa ikääntyvän elämäntilanteen ja elämänhistorian
- kannustaa ja motivoi ikääntyviä toimimaan ja osallistumaan vuorovaikutuksessa keskenään
- ohjaa ikääntyviä käyttäen yksilöllisiä ja yhteisöllisiä menetelmiä luoden ryhmähenkeä ja yhteisöllisyyttä
- ohjaa ikääntyviä digilaitteiden käytössä
- ottaa selville ikääntyville suunnattua viriketoimintaa ja ohjaa ikääntyviä näihin toimintoihin

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla ikääntyvien toiminnan ohjauksen ympäristössä päivittäisissä ohjaamisen, hyvinvoinnin, turvallisuuden ja yhteistoiminnan edistämisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.13. Ilmaisun ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ilmaisia ohjaavien suositusten, asiakirjojen ja tavoitteiden noudattaminen

Opiskelija

- työskentelee toimintaympäristön ilmaisia ohjaavien suositusten, asiakirjojen ja tavoitteiden mukaisesti
- työskentelee taloudellisesti ja kestävästä elämäntavan mukaisesti
- käyttää työssään tietoa taiteen ja ilmaisun merkityksestä yksilön hyvinvoinnille
- luo turvallista ja luottamuksellista ympäristöä ja ilmapiiriä

Ilmaisun ohjaaminen

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellisen ja monipuolisen ilmaisullisen kokonaisuuden
- tarjoaa kokemuksia ilmaisun eri muotoja yhdistelevästä toiminnasta
- antaa mahdollisuuksia moniaistisiin kokemuksiin
- huomioi toiminnassa asiakkaiden yksilöllisyyden
- kannustaa asiakkaita osallisuuteen ja vaikuttamiseen
- käyttää ilmaisun ja taiteen ohjaamiseen soveltuvia menetelmiä, välineitä, materiaaleja ja ohjaustapoja
- opastaa menetelmien, välineiden ja materiaalien käytössä

Ilmaisuun innostava ympäristö

Opiskelija

- järjestää toimintaympäristöjä ilmaisuun ja luovuuteen houkuttelevaksi
- antaa tilaa ja aikaa luoville prosesseille
- tarjoaa ideoita, välineitä ja materiaaleja omaehtoiseen ilmaisulliseen toimintaan
- kannustaa ja rohkaisee luovuuteen ja mielikuvituksen käyttöön
- toimii ilmaisuun innostavana mallina ja ohjaa ilmaisun iloon

Ilmaisullisten taitojen edistäminen

Opiskelija

- ohjaa asiakkaita tunnistamaan ilmaisullisia vahvuuksiaan ja hyödyntää niitä toiminnassa
- rohkaisee ja antaa mahdollisuuksia yksilölliseen ilmaisuun
- ohjaa asiakkaita ilmaisemaan havaintojaan, tunteitaan ja ajatuksiaan taiteen keinoin
- antaa asiakkaille mahdollisuuksia olla esillä ja esiintyä
- tutustuttaa asiakkaita taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön moninaisuuteen

Vuorovaikutus ja esiintyminen

Opiskelija

- toimii kannustavassa vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa
- esiintyy tilanteen edellyttämällä tavalla työympäristön vuorovaikutustilanteissa
- käyttää sanatonta viestintää toiminnassaan
- hyödyntää ilmaisullisia vahvuuksiaan toiminnassaan

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisestitarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa perustietoamuuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisestitarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisestimuuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissaselviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteistahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisestiarvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissaselviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapojasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellustiarvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijattoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisestiesittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteitaarvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseenymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä monipuolisen ilmaisun ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.14. Kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Yhteistyö

Opiskelija

- tekee moniammatillista yhteistyötä asiakkaan kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen kuntoutuksesta vastaavien erityisasiantuntijoiden kanssa
- toimii kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen kuntoutuksen erityisasiantuntijoiden ohjeiden mukaan
- toteuttaa käytännön työssään yhteisöllisen kuntoutuksen periaatteita
- havainnoi ja havaitsee asiakkaan kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen taitoja ja haasteita sekä kertoo niistä kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen kuntoutuksen erityisasiantuntijoille
- tuo esille omia ehdotuksiaan asiakkaan kommunikoinnin edistämiseksi

Asiakaslähtöinen toiminta

Opiskelija

- edistää asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista käyttäen puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja ja tukee asiakasta niiden käytössä
- edistää ja tukee asiakkaan osallisuutta käyttäen puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja ja tukee asiakasta niiden käytössä
- tukee asiakasta tekemään päätöksiä käyttäen puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja ja tukee asiakasta niiden käytössä
- selvittää ja kunnioittaa asiakkaan tavoitteita ja toiveita ja toimii niiden mukaisesti
- noudattaa työssään oman alansa eettisiä periaatteita

Asiakkaan ohjaaminen

Opiskelija

- suunnittelee, toteuttaa ja arvioi kuntoutuksen erityisasiantuntijoiden suosittelemaa asiakkaan kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja ylläpitävää ja kehittymistä tukevaa toimintaa ja tilanteita jokapäiväisissä tilanteissa
- kannustaa ja aktivoi asiakasta itseilmaisuun sekä kommunikointiin ja vuorovaikutukseen
- hyödyntää työssään kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen syntymistä tukevia tilanteita ja menetelmiä
- ohjaa asiakasta puhetta tukevan, täydentävän ja korvaavan kommunikointikeinon käytössä kielitaidon rikastuttamisen menetelmien avulla

Kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja tukeva toimintaympäristö

Opiskelija

- järjestää toimintaympäristöön materiaaleja, virikkeitä ja toimintoja, jotka tukevat asiakkaan kommunikointi- ja vuorovaikutustaitojen ylläpitoa ja kehittymistä
- järjestää eri tilanteissa kommunikointiympäristön esteettömäksi asiakkaan tarpeiden mukaiseksi
- ohjaa materiaalin hankintoihin liittyvissä asioissa

Kommunikointikeinon käytön ohjaaminen

Opiskelija

- käyttää johdonmukaisesti ja säännöllisesti muita kuin viitottuja puhetta tukevia, täydentäviä ja korvaavia kommunikointikeinoja

- mallintaa oikein ja sujuvasti muiden kuin viitottujen puhetta tukevien, täydentävien ja korvaavien kommunikointikeinojen käyttöä
- kannustaa arjen tilanteissa työyhteisöä ja asiakkaan lähi-ihmisiä muiden kuin viitottujen puhetta tukevien, täydentävien ja korvaavien kommunikointikeinojen käytössä
- suunnittelee muun kuin viitotun puhetta tukevan, täydentävän ja korvaavan kommunikointikeinon käytön oppimistilanteita
- käyttää kommunikointikeinon oppimisen ohjauksessa toiminnallisia menetelmiä oppijat huomioiden
- ohjaa työyhteisöä ja asiakkaan lähi-ihmisiä muun kuin viitotun kommunikointikeinon käytön oppimisessa
- ohjaa työyhteisöä kommunikoinnin kuntoutukseen liittyvien materiaalien valmistamisessa
- arvioi toteuttamia ohjaustilanteita

Apuvälineiden käytön ohjaaminen

Opiskelija

- käyttää sujuvasti kommunikoinnin digitaalista tai manuaalista apuvälinettä
- ohjaa asiakasta ja työyhteisöä kommunikoinnin digitaalisen tai manuaalisen apuvälineen käytössä omalla vastuualueellaan
- ottaa selvää, miten kommunikoinnin apuvälinettä päivitetään, ja huolehtia pienimuotoisesta päivityksestä omalla vastuualueellaan
- ottaa selvää, miten kommunikoinnin apuvälineen huollosta huolehditaan ja sen toimintakunto varmistetaan, ja toimii ohjeen mukaan omalla vastuualueellaan

Viitotun kommunikointikeinon käytön ohjaaminen

Opiskelija

- käyttää johdonmukaisesti ja säännöllisesti viitottua kommunikointikeinoa sekä selkeää huuliota
- mallintaa oikein ja sujuvasti viitotun kommunikointikeinon käyttöä
- kannustaa arjen tilanteissa työyhteisöä ja asiakkaan lähi-ihmisiä viitotun kommunikointikeinon käytössä
- suunnittelee viitotun kommunikointikeinon oppimistilanteita
- sopii ja tiedottaa järjestettävistä viitotun kommunikointikeinon oppimistilanteista
- kokoaa ja valmistaa materiaalit viitotun kommunikointikeinon oppimistilanteisiin
- luo viitotun kommunikointikeinon oppimistilanteeseen oppimista edistävän myönteisen ilmapiirin
- käyttää viitotun kommunikointikeinon oppimisen ohjauksessa toiminnallisia menetelmiä oppijat huomioiden
- ohjaa työyhteisöä ja asiakkaan lähi-ihmisiä viitotun kommunikointikeinon oppimisessa heidän tarpeensa huomioiden
- arvioi toteuttamia viitotun kommunikointikeinon ohjaustilanteita

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisestitarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa perustietoamuuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisestitarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisestimuuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissaselviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteistahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisestiarvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissaselviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapojasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellustiarvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijattoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisestiesittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteitaarvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseenymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kommunikaation ja vuorovaikutuksen ohjausta tarvitsevilla ympäristöissä kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen ohjauksen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.15. Kommunikoinnissa tukea tarvitsevan aikuisen itsenäisen suoriutumisen ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja toimintaa ohjaava lainsäädäntö, määräykset, suositukset ja ohjeet Opiskelija

- toimii työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti sekä noudattaa työlainsäädäntöä
- noudattaa kasvatusta- ja sosiaalialan lainsäädäntöä, määräyksiä ja toimintaperiaatteita sekä työpaikan ohjeita
- noudattaa salassapito-, vaitiolo-, tietosuoja- ja tietoturvallisuusohjeita
- kirjaa ja raportoi toimintaa työpaikan ohjeiden mukaisesti
- työskentelee omavalvontamääräysten ja laatusuositusten mukaisesti
- toimii toimintaympäristön ja ammatin arvojen mukaisesti ja ammattieettisesti kestäväällä tavalla
- edistää esteettömyyttä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassaan
- toimii asiakkaan itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä ja omatoimisuutta kunnioittaen

Aikuisen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukeminen

Opiskelija

- ottaa työssään huomioon aikuisuuden kehitysvaiheet
- ottaa toiminnassaan huomioon aikuisen asiakkaan fyysisen kehityksen ja toimintakyvyn ja tukee aikuisen asiakkaan fyysistä hyvinvointia
- ottaa toiminnassaan huomioon aikuisen asiakkaan psyykkisen kehityksen ja toimintakyvyn ja tukee aikuisen asiakkaan psyykkistä hyvinvointia
- ottaa toiminnassaan huomioon aikuisen asiakkaan sosiaalisen kehityksen ja toimintakyvyn ja tukee asiakasta sosiaalisiin suhteisiin

Aikuisen erityiset tarpeet

Opiskelija

- ottaa työssään huomioon kuulon alenemiseen, huonokuuloisuuteen ja kuuroutumiseen liittyviä tekijöitä
- ottaa työssään huomioon vammaisuuden, kehityshäiriöiden ja oppimisvaikeuksien vaikutuksia aikuisen asiakkaan toimintakykyyn ja oppimiseen
- ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaan sairauksiin, mielenterveysongelmiin, riippuvuuksiin tai syrjäytymiseen liittyviä erityisiä ohjaus- ja avustustarpeita
- toimii voimavaroiltaan asiakkaan kanssa

Vuorovaikutus ja kommunikointi

Opiskelija

- suhtautuu kunnioittavasti, hyväksyvästi ja kiinnostuneesti asiakkaaseen
- ilmaisee ajatuksensa selkeästi, tekee kysymyksiä ja kuuntelee asiakasta sekä ylläpitää keskustelua
- havainnoi vuorovaikutustilannetta ja mukauttaa ilmaisuaan havaintojensa perusteella
- käyttää asiakkaan tarpeen mukaan viittomakieltä tai puhetta tukevaa, täydentävää ja korvaavaa kommunikointikeinoa eri tilanteissa
- huomioi heikentyneen näön vaikutukset kommunikointiin
- puhuu rauhallisesti ja selkeästi artikuloiden huonokuuloiseen tai kuuroutuneeseen asiakkaaseen päin käyttäen selkeää huuliota
- sopeuttaa puheen ja kommunikoinnin nopeuden asiakkaan tarpeiden mukaan
- huolehtii, että asiakas tulee kuulluksi ja ymmärretyksi ja on tasa-arvoinen vuorovaikutustilanteissa

- tukee asiakkaan mahdollisuutta ilmaista itseään

Toimintaympäristö ja yhteistyö

Opiskelija

- toimii tuntien kommunikaatio- ja viittomakielialan aikuisen asiakkaan toimintaympäristön ja tehtävänsä siellä
- osallistuu ohjaus- ja avustustehtävien suunnitteluun työyhteisön kanssa
- ottaa huomioon asiakkaan palvelu- ja kuntoutussuunnitelman sisällön ja tavoitteet ohjaus- ja avustustyössään
- huolehtii toimintaympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja turvallisuudesta
- havainnoi ja edistää toimintaympäristön esteettömyyttä
- tekee yhteistyötä asiakkaan ja hänen lähipiirinsä sekä työyhteisön ja moniammatillisen verkoston kanssa
- osallistuu ammatilliseen keskusteluun työyhteisössään

Päivittäiset toiminnot

Opiskelija

- suunnittelee työtään päivittäisten toimintojen ohjaamisessa ja avustamisessa huomioiden asiakkaiden turvallisuuden, toimintakyvyn ja toiveet sekä toiminnan tilat, välineet, materiaalit, kestävän kehityksen ja taloudellisuuden
- havainnoi asiakkaan kanssa hänen yleisvointiaan ja terveydentilaansa ja ottaa ne huomioon toiminnassaan
- toteuttaa turvallisesti asiakkaan perushoitoa ottaen huomioon hänen itsemääräämisoikeutensa
- ohjaa ja avustaa asiakasta päivittäisissä toiminnoissa
- kannustaa asiakasta päivittäisten toimintojen mahdollisimman omatoimiseen ja itsenäiseen suorittamiseen
- käyttää monipuolisia toiminnallisia ja osallistavia menetelmiä asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa tarvittavien taitojen harjoittelussa ja ylläpitämisessä
- käyttää työtehtävän mukaisia materiaaleja, apuvälineitä ja laitteita
- arvioi ohjaamisen ja avustamisen onnistumista päivittäisissä toiminnoissa

Järjestettyyn virkistys-, harrastus- ja vapaa-ajantoimintaan ohjaaminen

Opiskelija

- edistää asiakkaan osallisuutta järjestetyssä virkistys-, harrastus- ja vapaa-ajantoiminnassa
- selvittää asiakkaan toiveita, tarpeita ja tavoitteita hänelle mielekkäästä tekemisestä ja keskustelee niistä hänen kanssaan
- kertoo asiakkaalle liikunta-, taide-, kulttuuri-, luonto- ja muista palveluista ja muista osallistumisen mahdollisuuksista
- motivoi, rohkaisee ja ohjaa asiakasta erilaisiin toimintoihin osallistumisessa
- keskustelee eri vaihtoehtoista asiakkaan kanssa, auttaa häntä eri vaihtoehtojen punnitsemisessa ja tukee häntä päätöksenteossa
- selvittää asiakkaan kanssa vaihtoehtoja valitun toiminnan toteuttamiseen
- suunnittelee asiakkaan kanssa valitun toiminnan toteuttamisen
- avustaa asiakasta toiminnan aikana
- arvioi yhdessä asiakkaan kanssa toiminnan mielekkyyttä

Virkistys-, harrastus- ja vapaa-ajantoiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

Opiskelija

- suunnittelee virkistys-, harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa ja ohjaa käyttäen toiminnallisia menetelmiä, välineitä ja materiaaleja
- ottaa ohjauksen suunnittelussa huomioon asiakkaan toiveita
- ottaa ohjauksen suunnittelussa huomioon kestävän kehityksen periaatteita

- suunnittelee toimintaa ja ohjaa käyttäen taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä, välineitä ja materiaaleja asiakkaan hyvinvoinnin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämiseksi
- suunnittelee toimintaa ja käyttää liikunnanohjausta, välineitä ja materiaaleja asiakkaan hyvinvoinnin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämiseksi
- suunnittelee toimintaa ja hyödyntää luonnon ja ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia asiakkaan hyvinvoinnin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edistämiseksi

Asiakkaan turvallisuus

Opiskelija

- toimii tuntien toimintaympäristön turvakäytännöt
- varmistaa omalla toiminnallaan asiakkaan turvallisuuden
- huomioi asiakkaan erityisruokavalion
- hallitsee ensiavun perusteita
- tuntee toimintaympäristön lääkehoitosuunnitelman ja toimii sen mukaisesti
- toimii rajoitustoimenpiteistä annetun lain, määräysten ja ohjeiden mukaisesti
- toimii työyksikön ohjeiden mukaisesti kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja väkivaltatilanteissa
- toimii työyksikön ohjeiden mukaisesti vaara- ja kriisitilanteissa
- toimii tuntien huoli-ilmoituksen aikuisesta

Työturvallisuus ja työhyvinvointi

Opiskelija

- noudattaa työturvallisuusohjeita ja edistää työturvallisuutta
- huolehtii omasta turvallisuudestaan
- tunnistaa työpaikkansa turvallisuuteen liittyviä vaaroja ja riskejä sekä tiedottaa niistä
- toimii työssään ergonomisesti
- noudattaa hyvää hygieniää ja ehkäisee tartuntatautien leviämistä omalta osaltaan
- ylläpitää ja edistää omalta osaltaan hyvää työilmapiiriä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla asumispalvelujen, työtoiminnan, päivätoiminnan, kuntouttavan toiminnan, virkistystoiminnan, henkilökohtaisen avun, järjestöjen tuottamien palvelujen, kerho-, leiri-, kurssitoiminnan tai muun vastaavan toiminnan ympäristössä erityisesti kommunikoinnissa tukea tarvitsevan aikuisen itsenäistä suoriutumista ohjaavissa tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.16. Koulunuorisotyössä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Yksilön tukeminen oppilaitoksessa

Opiskelija

- toimii työssään ennaltaehkaisevästi oppilaitoksen suunnitelmien mukaan
- tukee yksilöitä vuorovaikutussuhteissa oppilaitosympäristössä
- tekee yhteistyötä oppilaitoksen hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa

Ryhmäprosessin tukeminen oppilaitoksessa

Opiskelija

- käyttää tietoa ryhmädynamiikkaan liittyen
- tunnistaa yksilöiden rooleja ryhmässä ja niiden vaikutuksen ryhmän toimintaan
- tukee yksilön ryhmätaitojen kehittymistä
- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellisen ohjauskokonaisuuden ryhmäprosessin tueksi

Osallisuustyö oppilaitoksessa

Opiskelija

- käyttää osallistavia menetelmiä yhteisöllisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa
- käyttää vertaistoiminnan malleja yhteisöllisen toiminnan edistämiseksi
- edistää yksilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa oppilaitoksessa
- edistää ryhmien mahdollisuuksia vaikuttaa oppilaitoksessa
- käyttää tietoa liittyen demokratiakasvatukseen liittyen

Oppilaitos työympäristönä

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa koulunuorisotyötä
- toimii oppilaitoksen toimintaa ohjaavien lakien, ohjeiden ja suunnitelmien mukaan
- toimii koulunuorisotyön roolin ja tehtävien mukaisesti oppilaitoksessa
- tekee yhteistyötä oppilaitoksen hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla oppilaitosympäristössä kasvatuksen, ohjaamisen ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.17. Kuurosokeiden ja näkövammaisten asiakkaiden toiminnan ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja toimintaa ohjaava lainsäädäntö, määräykset, suositukset ja ohjeet

Opiskelija

- toimii asiakkaan itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä ja omatoimisuutta kunnioittaen
- edistää esteettömyyttä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassaan
- kirjaa ja raportoi toimintaa työpaikan ohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan omavalvontamääräysten ja laatusuosituksen mukaisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolo-, tietosuoja- ja tietoturvallisuusohjeita
- toimii toimintaympäristön ja ammatin arvojen mukaisesti ja ammattieettisesti kestäväällä tavalla
- noudattaa työtä ja toimintaympäristöä ohjaavaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita

Vuorovaikutus ja kommunikointi

Opiskelija

- aloittaa vuorovaikutustilanteen kuurosokeuden ja näkövammaisuuden vaikutukset huomioiden
- keskustelee asiakkaan kanssa ja vie vuorovaikutustilannetta eteenpäin
- ottaa työssään huomioon kuulon alenemiseen, huonokuuloisuuteen ja kuuroutumiseen liittyviä tekijöitä
- kommunikoi selkeällä puheella yleiskieltä käyttäen, selkeästi ja rauhallisesti artikuloiden ja sopivalla äänen voimakkuudella
- käyttää kirjallisessa kommunikaatiossa asiakkaan näkötilanteen vaatimaa tapaa kuten isokirjoitus, saavutettava sähköinen muoto, äänite tai pistekirjoitus
- kommunikoi asiakkaan käyttämän kommunikointikeinon ja kielen mukaisesti tukiviittomilla, viitotulla puheella tai suomalaisella viittomakielellä huomioiden asiakkaan näkövammaisuuden
- viitto taktiilisti
- käyttää vuorovaikutustilanteeseen liittyviä yleisimpiä haptiiseja
- käyttää tilanteeseen sopivaa kommunikointitapaa asiakkaan voimavarojen ja olosuhteiden muuttuessa
- toistaa selkeästi muiden puhetta kuurosokealle
- päättää vuorovaikutustilanteen kuurosokeuden ja näkövammaisuuden vaikutukset huomioiden

Toiminnan ohjaaminen ja avustaminen

Opiskelija

- suunnittelee työtään hyödyntäen tietoa kuurosokeudesta ja näkövammaisuudesta
- ottaa huomioon kuurosokeuden ja näkövammaisuuden erityispiirteitä sekä valaistuksen, kommunikaation, opastuksen ja kuvailun tarpeita eri toimintatilanteissa
- suunnittelee asiakaslähtöistä toimintaa
- ohjaa turvallisesti suunnittelemaansa toimintaa kuurosokealle ja näkövammaiselle tai kuurosokeiden ja näkövammaisten ryhmälle
- kuvailee tilaa tai tilannetta
- motivoi, rohkaisee ja ohjaa asiakasta erilaisiin toimintoihin osallistumisessa
- toimii avustajana huomioiden kuurosokean ja näkövammaisen yksilöllisiä tarpeita
- ylläpitää ja edistää esteetöntä toimintaympäristöä asiakkaan arjessa
- aktivoi asiakasta kuulon ja näön apuvälineiden käytössä
- kertoo kuurosokeille ja näkövammaisille kuuluvien palvelujen käytöstä sekä tiedottaa näkövammaistaitojen ohjauspalvelusta

Opastaminen

Opiskelija

- aloittaa opastustilanteen asiakasta tervehtien ja opastuksesta sopien
- opastaa kuurosokeaa ja näkövammaista turvallisesti tämän terveydentilan ja liikkumiskyvyn sekä tilanteen huomioon ottaen
- tarkkailee opastettavan ergonomiaa ja muuttaa tarvittaessa opastusta asiakkaalle ergonomisemmaksi
- opastaa vaihtelevissa maastoissa ja tilanteissa
- opastaa pullo-otteella
- käyttää välineopastamista
- käyttää ei-fyysistä opastamista
- käyttää ohjaavaa kättä osoittamaan kohteita lähiympäristössä
- sopeuttaa käytettävää opastusmenetelmää olosuhteiden muuttuessa
- kertoo, miten toimitaan kuurosokean ja näkövammaisen kanssa hätätilanteessa
- poistuessaan kesken opastustilanteen ilmoittaa siitä ja huolehtii, että opastettavalla on kontakti tilaan
- päättää opastustilanteen asianmukaisesti ja huomioiden asiakkaan yksilölliset tarpeet

Kuvailu

Opiskelija

- selvittää asiakkaan fyysisen, sosiaalisen ja henkilökohtaisen kuvailun tarpeita, toiveita ja menetelmiä
- kuvailee asioita asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti
- hahmottaa asiakkaalle tilan keskeisimmät piirteet kielellisesti, piirtämällä ja haptiisein sekä asiakkaan kanssa yhdessä tutkien
- kuvailee ympäristöä ja siinä tapahtuvaa toimintaa kielellisesti ja haptiikkaa hyödyntäen
- kuvailee sosiaalisia tilanteita
- viestittää asiakkaalle tilanteessa ilmeneviä huomioita multimodaalisuutta hyödyntäen

Työturvallisuus ja työhyvinvointi

Opiskelija

- noudattaa työturvallisuusohjeita
- ottaa huomioon oman turvallisuuden ohjatessaan, avustaessaan, kommunikoidessaan ja opastaessaan
- ottaa huomioon ergonomian ohjatessaan, avustaessaan, kommunikoidessaan ja opastaessaan
- noudattaa hyvää hygieniää ja ehkäisee tartuntatautien leviämistä omalta osaltaan
- ylläpitää ja edistää omalta osaltaan hyvää työilmapiiriä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla asumispalvelujen, työtoiminnan, päivätoiminnan, kuntouttavan toiminnan, virkistystoiminnan, henkilökohtaisen avun, järjestöjen tuottamien palvelujen, kerho-, leiri-, harrastus-, kurssitoiminnan tai muun vastaavan toiminnan ympäristössä kuurosokean asiakkaan/asiakkaiden toiminnan ohjauksen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyydet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.18. Liikkumisen ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Liikkumista ohjaavien suositusten, asiakirjojen ja tavoitteiden noudattaminen

Opiskelija

- työskentelee toimintaympäristön liikkumista ohjaavien suositusten, asiakirjojen ja tavoitteiden mukaisesti
- noudattaa toimintaympäristön turvallisuusohjeita
- ennakoi vaaroja ja riskitekijöitä
- käyttää toiminnassaan tietoa motorisesta kehityksestä, liikuntataidoista ja liikunnallista perustaidoista

Liikunnan ja liikkumisen ohjaaminen

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellisen liikunnallisen kokonaisuuden
- huomioi toiminnassa asiakkaiden kehityksen ja yksilöllisiä tarpeita
- hyödyntää toiminnassa asiakkaiden toiveita ja liikunnallisia vahvuuksia
- kannustaa asiakkaita osallisuuteen ja vaikuttamiseen
- käyttää liikunnan ja liikkumisen ohjaamiseen soveltuvia menetelmiä ja ohjaustyyliä
- käyttää liikuntavälineitä ja opastaa liikuntavälineiden käytössä
- valitsee yhdessä asiakkaan kanssa hänelle soveltuvia tapoja liikkua
- edistää asiakkaiden liikunnallisia taitoja
- ohjaa turvalliseen liikkumiseen
- toimii kannustavassa vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa
- antaa palautetta sekä pyytää palautetta toiminnastaan

Liikkumiseen innostava ympäristö

Opiskelija

- järjestää toimintaympäristöjä liikkumiseen houkuttelevaksi
- huolehtii liikkumisen esteettömyydestä työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- kannustaa ja rohkaisee omaehtoiseen ja spontaaniin liikkumiseen
- tarjoaa toimintaideoita, välineitä ja ympäristöjä omaehtoisen liikkumisen tueksi
- käyttää digitaalisia välineitä ja sovelluksia liikkumisen innoittajana
- luo toiminnallaan liikuntaan innostavaa ja kannustavaa ilmapiiriä
- keskustelee liikkumiseen liittyvistä asenteistaan työyhteisössä
- osallistuu liikkumista edistävien käytäntöjen kehittämiseen yhteistyössä työyhteisön kanssa

Liikunnallisen elämäntavan ja hyvinvoinnin edistäminen

Opiskelija

- ohjaa asiakkaita tunnistamaan liikunnallisia vahvuuksiaan ja oman tapansa liikkua
- tarjoaa myönteisiä kokemuksia liikkumisesta erilaisille liikkujille
- kannustaa vertaissuhteisiin ja yhteisöllisyyteen
- tarjoaa ideoita ja virikkeitä liikunnalliseen elämäntapaan
- ohjaa asiakkaita tutustumaan erilaisiin liikuntamahdollisuuksiin
- edistää yksilön toimintakykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia liikunnan avulla
- keskustelee asiakkaiden kanssa liikunnan hyvinvointivaikutuksista
- keskustelee asiakkaiden kanssa unen, ravinnon ja palautumisen hyvinvointivaikutuksista

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä liikunnan ja liikkumisen edistämisen ja ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.19. Luonto- ja elämystoiminnan ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Luonto ja elämystoiminnan tietopohja ja turvallisuus

Opiskelija

- opiskelija ohjaa kohderyhmää toimimaan jokamiehenoikeuksia ja retkietikettiä noudattaen
- hyödyntää retki ja luonnossa liikkumisen taitoja
- valitsee monipuolisia luonto- ja elämystoiminnan menetelmiä ja välineitä huomioiden vuodenajat, sääolosuhteet, luonnon elementit ja luonnon merkityksen ihmisen hyvinvoinnille
- mukauttaa ohjauksen toimintaympäristöön ja ottaa huomioon ryhmän osallistujien psyykkiset ja fyysiset valmiudet sekä sosiaaliset tarpeet
- noudattaa työssään alan turvallisuusohjeita
- laatii turvallisuussuunnitelman ja toimii sen mukaisesti
- käyttää tietoa luonnon merkityksestä voimavarojen antajana ja hyvinvoinnin edistäjänä

Luonto ja elämystoiminnan suunnitteleminen ja ohjaaminen

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista, virikkeellistä ja yhteisöllistä luonto- ja elämystoimintaa
- ohjaa luonto- ja elämystoimintaa kohderyhmän tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioon ottaen
- seuraa asiakkaiden toimintakykyä ja ennakoii tilanteita
- valitsee, käyttää ja opastaa käyttämään erilaisia tarkoituksenmukaisia välineitä, tarvikkeita ja varusteita
- huoltaa välineitä ja varusteita tarpeen mukaan
- käyttää retki- ja luonnossa liikkumisen taitoja
- valmistaa retkiruokia ohjattavien kanssa ikätason huomioiden
- käyttää suunnistus- ja paikantamisvälineitä ja opastaa ohjattavia niiden käytössä
- ohjaa kohderyhmää kasvi- ja eläinlajien tunnistamisessa
- suunnittelee ja ohjaa osallistujan tai ryhmän kehitystasolle soveltuvaa seikkailukasvatusta
- toimii luontoarvoja kunnioittaen ja noudattaa kestävän kehityksen periaatteita
- huomioi luonto- ja elämystoiminnan ympäristövaikutukset ja edistää luonnonsuojelua

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä, jossa on mahdollisuus toimia luonto- ja elämystoiminnan tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.20. Tukea tarvitsevien ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja toimintaa ohjaavan lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- noudattaa toimintaympäristön lainsäädäntöä, määräyksiä ja ohjeita
- noudattaa alan arvopohjaa ja ammattieettisiä ohjeita
- toimii yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteiden mukaisesti
- ottaa toiminnassaan huomioon yksilön itsemääräämisoikeuden
- ottaa toiminnassaan huomioon inklusion periaatteet
- edistää moninaisuutta kunnioittavaa ilmapiiriä
- noudattaa toimintaympäristön turvallisuusohjeita ja luo turvallista ilmapiiriä
- noudattaa salassapito-, vaitiolo-, tietosuoja- ja tietoturvallisuusohjeita
- huolehtii esteettömyydestä ja saavutettavuudesta työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Tukea tarvitsevien asiakkaiden hyvinvoinnin, itsetunnon ja vuorovaikutuksen vahvistaminen

Opiskelija

- käyttää toiminnassaan tietoa erilaisista tuen tarpeista ja lahjakkuuksista asiakkaan tarpeiden mukaisesti
- toimii asiakkaan tuen toteuttamisen suunnitelman ja tavoitteiden mukaisesti
- edistää tukea tarvitsevien asiakkaiden osallisuutta
- ohjaa tukea tarvitsevia asiakkaita tunnistamaan vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja yksilöllisiä tarpeitaan
- kannustaa tukea tarvitsevia asiakkaita vertaissuhteisiin ja yhteisöllisyyteen
- tukee ja edistää tukea tarvitsevien asiakkaiden kommunikointia ja vuorovaikutusta
- mahdollistaa tukea tarvitsevien asiakkaiden tasavertaisen osallistumisen toimintaan
- edistää tukea tarvitsevien asiakkaiden kehitystä, oppimista ja hyvinvointia päivittäisissä toiminnoissa sensitiivisesti
- ohjaa tukea tarvitsevia asiakkaita arjen taidoissa ja itsesäätelyssä
- ehkäisee kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa
- edistää tukea tarvitsevien asiakkaiden mielen hyvinvointia
- mukauttaa toimintaansa ja vaatimuksiaan tukea tarvitsevan asiakkaan tarpeen ja tilanteen mukaisesti

Tavoitteellisen toiminnan suunnittelu ja toteutus

Opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa tavoitteellista toimintaa tukea tarvitseville asiakkaille yhteistyössä asiakkaiden ja työryhmän kanssa
- huomioi toiminnassa tukea tarvitsevien asiakkaiden kehityksen ja yksilölliset tarpeet
- hyödyntää toiminnassa tukea tarvitsevien asiakkaiden vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita
- mahdollistaa onnistumisen kokemuksia tukea tarvitseville asiakkaille
- toimii kannustavassa vuorovaikutuksessa tukea tarvitsevien asiakkaiden kanssa

Tuen toteuttamisen menetelmät ja välineet

Opiskelija

- käyttää toiminnassaan tietoa tuen tasoista ja muodoista sekä huolen puheeksi ottamisen käytänteistä
- käyttää tuen toteuttamisen menetelmiä, välineitä ja ohjaustapoja työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- valitsee sopivia menetelmiä ja välineitä yhdessä tukea tarvitsevan asiakkaan kanssa

- noudattaa toimintaympäristön struktuuria tukea tarvitsevan asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti
- vahvistaa tukea tarvitsevien asiakkaiden eri aistikanavien käyttöä
- käyttää puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia

Monialainen yhteistyö ja palvelujärjestelmä

Opiskelija

- osallistuu monialaiseen yhteistyöhön työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti
- osallistuu tuen tarpeen arviointiin sekä toimintatapojen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin yhteistyössä työryhmän kanssa
- käyttää työssään tietoa tuen palveluista työnkuvansa ja vastuidensa mukaisesti

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti • tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti • tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti • muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista • hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa • selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat • toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa • soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti • esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämis ehdotuksia • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen • ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla kasvatus- ja ohjausalan ympäristössä tukea tarvitsevien ohjaamisen tehtävissä. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

2.21. Vapaaehtois- ja järjestötoiminnan ohjaaminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Yhdistystoiminnassa työskenteleminen

Opiskelija

- noudattaa ja käyttää tietoa yhdistyslaista
- omaksuu järjestön toimintaperiaatteet ja toimii niiden mukaisesti työssään
- työskentelee ymmärtäen kolmannen sektorin toimijoiden organisaatorakenteen
- osaa kertoa olemassa olevista järjestöjen rahoituslähteistä työympäristön organisaation näkökulmasta
- hyödyntää tietoa järjestöjen merkityksestä demokraattisina toimijoina
- osaa kertoa kansalaistoiminnan roolista suomalaisessa yhteiskunnassa
- innostaa demokraattiseen kansalaistoimintaan
- ottaa huomioon aikatauluihin liittyvät riskit ja pystyy mukautumaan muutoksiin

Vapaaehtoistyön ohjaaminen

Opiskelija

- työskentelee ymmärtäen ammatillisen ja vapaaehtoistyön erot
- käyttää tietoa vapaaehtoistyön periaatteista ja merkityksestä
- suunnittelee ja ohjaa vapaaehtoistyötä tavoitteellisesti ja toimintaympäristön arvojen mukaisesti
- motivoi ja rekrytoi henkilöitä osallistumaan toimintaan
- markkinoi toimintaa hyödyntäen tietoa markkinoinnista
- innostaa ja motivoi uusia ja toiminnassa olevia henkilöitä osallistumaan toimintaan
- hyödyntää tietoa vapaaehtoistyön merkityksestä ihmisen hyvinvoinnille ja yhteiskunnalle
- työskentelee hyödyntäen ja perustellen vapaaehtoistyön mahdollisuuksia työssään
- motivoi ja tukee vapaaehtoistyöntekijöitä sitoutumaan toimintaan
- työskentelee tiedostaen vapaaehtoisten hyvinvoinnista huolehtimisen merkityksen
- hyödyntää tietoa vertaistuen merkityksestä vapaaehtoistyössä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla vapaaehtois- ja järjestötoiminnan ympäristössä suunnitteleamalla ja ohjaamalla toimintaa sekä osallistumalla työryhmän työskentelyyn sekä vapaaehtoistoimintaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Lisäksi opiskelija suorittaa työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa edellytetyt osaamisen osoittamiseksi.

2.22. Huippuosaajana toimiminen, 15 osp (106730)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Osaamisen kehittäminen

Opiskelija

- arvioi omaa osaamistaan sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan perustellen
- laatii itselleen kehittymissuunnitelman niin, että se tukee kasvua alan huippuammattilaiseksi
- kehittää osaamistaan ja työtapojaan saadun palautteen perusteella
- työskentelee muuttuvissa tilanteissa
- työskentelee pitkäjänteisesti työtään kehittäen
- toimii osana tiimiä ja jakaa osaamistaan muille.

Työskentely alan huippuosaamista vaativissa tehtävissä

Opiskelija

- valitsee työmenetelmät, työvälineet ja materiaalit sekä käyttää niitä muuttuvissa tilanteissa
- kokeilee uusia työmenetelmiä työssään
- hankkii ja soveltaa työssä tarvittavaa tietoa
- toimii kustannustehokkaasti ja yrityksen tuloksellisuutta edistävästi
- edistää uusien työtapojen ja -menetelmien käyttöä työyhteisössä
- vahvistaa ja luo uusia asiakassuhteita
- noudattaa työssään työturvallisuusmääräyksiä ja -ohjeita
- ennakoii riskejä ja ilmoittaa työhön liittyvistä vaaratekijöistä
- varmistaa asiakasturvallisuuden
- työskentelee ergonomisesti ja huolehtii työkyvystään
- huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja järjestyksestä

Laatuvaatimusten huomioiminen

Opiskelija

- asettaa tavoitteensa ja suunnittelee oman työnsä ja aikataulunsa realistiseksi
- työskentelee yrityksen tai organisaation laatuvaatimusten mukaisesti
- havaitsee laatupoikkeamat ja etsii niihin ratkaisuja
- toimii yrityksen tai organisaation kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti

Toimiminen alan verkostoissa

Opiskelija

- viestii asiakkaiden kanssa ja työyhteisössä suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä vieraalla kielellä
- tuntee toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot
- hyödyntää verkostojaan työssään

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla vaativissa oman alan työtehtävissä. Osaaminen on mahdollista osoittaa myös kansallisissa ja kansainvälisissä kilpailutilanteissa tai em. kilpailutilanteisiin valmistautumisessa. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

Ammattitaitovaatimuksista poikkeaminen tai osaamisen arvioinnin mukauttaminen eivät ole mahdollisia tässä tutkinnon osassa.

2.23. Ilmastovastuullinen toiminta, 15 osp (106735)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Ilmastomuutoksen lähtökohtien selvittäminen

Opiskelija

- ymmärtää ilmastomuutoksen ilmiönä ja ihmisen toiminnan vaikutuksen siihen sekä ratkaisujen tarpeen
- tunnistaa suomalaisen toimintaympäristön erityispiirteitä ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen
- tunnistaa keskeisiä ilmastomuutokseen vaikuttavia tekijöitä omalla alallaan
- tunnistaa vaikutusmahdollisuuksia ilmastomuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen omassa työtehtävässään.

Ilmastomuutoksen vaikutusten ja ratkaisujen esittäminen

Opiskelija

- selvittää oman työnsä, työyhteisönsä toiminnan, tuotteen tai palvelun ilmastovaikutuksia
- pohtii käytännön ratkaisuja ilmastomuutoksen hillintään tai siihen sopeutumiseen toimialallaan
- arvioi ja vertailee pohtimiensa ilmastoratkaisujen toteuttamiskelpoisuutta ja taloudellisuutta
- ehdottaa käytännössä toteuttavissa olevia perusteltuja ratkaisuja työnsä tai työyhteisönsä toiminnan, tuotteen tai palvelun kehittämiseen ilmastovaikutusten vähentämiseksi

Ilmastovastuullisen toiminnan vahvistaminen

Opiskelija

- viestii ehdottamistaan ilmastoratkaisuista työyhteisössään
- osallistuu toimintaan, jolla kehitetään ilmastotietoisuutta ja -asioita työyhteisössä
- kannustaa omalla toiminnallaan muita ilmastovastuuseen

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä työskentelemällä ilmastovastuullisesti omalla alallaan. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.24. Kansainvälisessä työympäristössä toimiminen, 15 osp (106734)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Valmistautuminen kansainvälisessä työympäristössä toimimiseen

Opiskelija

- etsii tietoa ja perehtyy kansainväliseen työympäristöön ja tulevaan työtehtävään
- perehtyy työtehtävään liittyvien maiden kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- huolehtii kansainvälisessä työtehtävässä tarvittavista järjestelyistä ja asiakirjoista
- selvittää ja sopii työtehtävän tavoitteet ja sisällöt
- ottaa huomioon työympäristöön ja -tehtävään liittyvät vaatimukset, tarpeet ja aikataulun

Vuorovaikutus kansainvälisessä työympäristössä

Opiskelija

- toimii vuorovaikutuksessa kansainvälisen työyhteisön ja kansainvälisten asiakkaiden kanssa
- käyttää toimialansa keskeistä sanastoa vieraalla kielellä
- jakaa osaamistaan kansainvälisessä työympäristössä
- käyttää eri viestintäkanavia vastuullisesti
- toimii eri kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa
- toimii työskenteleminen mukaisesti

Työskentely kansainvälisessä ympäristössä

Opiskelija

- noudattaa sovittuja työaikoja ja toimintatapoja
- toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa
- noudattaa työtehtäviin liittyviä määräyksiä ja ohjeita
- huomioi terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät riskit
- toimii vastuullisesti ja eettisesti
- toimii tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen

Kansainvälisen osaamisen hyödyntäminen ja jakaminen

Opiskelija

- arvioi kansainvälisessä työtehtävässä hankitun osaamisen merkitystä urallaan
- hyödyntää kansainvälistä osaamistaan työssään
- arvioi työtehtävään liittyvien maiden työmenetelmien ja toimintakulttuurien vaikutuksia työn sujuvuuteen ja lopputulokseen
- jakaa kansainvälistä osaamistaan työyhteisössä

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä työskennellen kansainvälisessä työympäristössä tai projektissa ulkomailla tai kotimaassa.

Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.25. Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp (106731)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Yhteyshenkilönä toimiminen

Opiskelija

- perehtyy oman alan tutkintojen perusteisiin ja tunnistaa työtehtävien yhteyden niihin
- perehtyy koulutuksen järjestäjän ja työpaikan väliseen työnjakoon ammatillisen koulutuksen järjestämisessä
- selvittää mahdollisuuksia järjestää koulutusta ja näyttöjä työpaikalla
- tiedottaa ammatillisen koulutuksen järjestämisestä työpaikalla yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa
- toimii vuorovaikutuksessa erilaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden kanssa

Ohjaustilanteisiin valmentautuminen

Opiskelija

- perehtyy ohjattavan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan
- osallistuu osaamisen hankkimisen suunnitteluun työpaikalla
- osallistuu ohjattavan opiskelijan työturvallisuuteen, työpaikan ohjeisiin ja käytäntöihin perehdyttämiseen
- suunnittelee opiskelijan ohjausta ja aikataulua
- seuraa erilaisia ohjaustilanteita
- hyödyntää digitaalisia välineitä tarkoituksenmukaisesti
- arvioi omaa ohjausosaamistaan ja määrittää kehittämistarpeensa

Palautteen antaminen osaamisen kehittämisestä

Opiskelija

- vertaa hankittua osaamista asetettuihin tavoitteisiin
- antaa rakentavaa palautetta osaamisen kehittämisestä
- huomioi palautteen antamisessa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä eri kieli- ja kulttuuriryhmiä edustavat opiskelijat

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa osaamisensa näytössä toimimalla yhteyshenkilönä työpaikalla sekä valmentautumalla ohjaus- ja palautteenantotilanteisiin. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.26. Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp (106732)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Liiketoimintamahdollisuuksien etsiminen ja ideoiminen

Opiskelija

- kartoittaa valitsemallaan alalla toimivia yrityksiä ja asiakkaita
- arvioi kartoituksen pohjalta liiketoimintamahdollisuuksia
- ymmärtää kestävän kehityksen vaatimukset ja merkityksen liiketoiminnalle

Liikeidean kehittäminen ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen

Opiskelija

- selvittää markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymiä
- kartoittaa liikeideoita ja valitsee niistä toteuttamiskelpoisen
- tekee suunnitelman yrityksen toiminnoista hyödyntäen tarvittaessa asiantuntijoita
- laskee yritystoimintaan liittyviä tuottoja ja kustannuksia sekä suunnittelee rahoitusta
- ottaa suunnittelussa huomioon toimialan lainsäädännön

Verkostoituminen sidosryhmien kanssa

Opiskelija

- valitsee toimintansa kannalta keskeisiä sidosryhmiä
- esittelee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintamallin jollekin keskeiselle sidosryhmälle

Yrityksen perustamiseen liittyvien asiakirjojen laatiminen

Opiskelija

- valitsee sopivan yritysmuodon
- laskee tarvittavan rahoituksen
- selvittää yrityksen keskeiset perustamisasiakirjat ja laatii ne

Vahvuuksien ja osaamisen arviointi

Opiskelija

- kartoittaa vahvuutensa toimia yrittäjänä
- esittelee yritystoiminnassa tarvittavan osaamisensa

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisestitarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa perustietoamuuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisestitoimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisestitarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeitahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisestimuuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissaselviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteistahyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisestiarvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisestitoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissaselviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapojasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellustiarvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijattoimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissasoveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisestiesittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteitaarvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseenymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä laatimalla yksin tai ryhmän kanssa liiketoimintasuunnitelman kehittämälleen liikeidealle. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.27. Yrityksessä toimiminen, 15 osp (106733)

Ammattitaitovaatimukset

Opiskelija

Yrityksen liiketoiminnan suunnittelu

Opiskelija

- hankkii yrityksen liiketoiminnan eri osa-alueiden suunnittelussa tarvittavaa tietoa
- laatii asiakaslähtöisen toimenpidesuunnitelman ja täsmentää yrityksen tavoitteet
- laatii budjetit ja rahoitussuunnitelman tiedostaen yrittäjän aseman
- tunnistaa yritystoimintaan liittyvät keskeiset riskit
- ymmärtää kestäväen kehityksen vaatimukset ja merkityksen liiketoiminnalle

Yrityksen liiketoimintaa edistävien yhteistyöverkostojen rakentaminen

Opiskelija

- hankkii liiketoiminnan kannalta keskeisiä yhteistyökumppaneita
- sopii yhteistyöstä yhteistyökumppaneiden kanssa
- solmii tarvittaessa yhteistyösopimukset vastuut ja velvollisuudet huomioiden

Yrityksessä toimiminen

Opiskelija

- toimii yrittäjänä tai osana yhteistyöverkostoa
- hoitaa sovittua liiketoiminnan osa-aluetta
- ratkaisee asiakaslähtöisesti yrityksen toimintaan liittyviä ongelmatilanteita
- toimii toimialan lainsäädännön mukaisesti

Yrityksen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Opiskelija

- asettaa toiminnalleen tavoitteita yrityksen strategisten tavoitteiden mukaisesti
- tekee rakentavia ja perusteltuja ehdotuksia yrityksen toiminnan kehittämiseksi laatu- ja tulostavoitteet huomioiden
- ottaa suunnitelmissaan huomioon asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla yrityksessä ja kehittämällä yrityksen liiketoimintaa suunnitelman mukaisesti. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittua ammattitaitoa ei voida arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.28. Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp (106727)

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan

mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten tekstien tuottaminen

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- hallitsee kirjoitetun kielen käytänteitä
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätöytäitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, saame

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen saamen kielellä

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstejä ja medioita
- tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten tekstien tuottaminen saamen kielellä

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa omaan alansa ja työelämään liittyviä tekstejä
- tuntee kirjoitetun kielen käytänteitä
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen saamen kielellä

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvästi• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, romani

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen romanikielellä

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten tekstien tuottaminen romanikielellä

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- hallitsee kirjoitetun kielen käytänteitä
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen romanikielellä

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, viittomakieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen viittomakielellä

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen viitottujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tulkitsee erilaisten viitottujen tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita esitetyn ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten viitottujen tekstien tuottaminen

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- tuottaa viittomakielen rakenteen mukaisia tekstejä
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Suomalaisen viittomakielen ja viittomakielisen kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu viittomakielisen kirjallisuuden eri lajeihin
- katsoo ja analysoi viittomakielisiä tekstejä.

Erilaisten viitottujen tekstien tulkitseminen ja tuottaminen

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee viitottuja tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta viitotusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan viitottuja tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvästi• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi viittomakielisille

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen suomen kielellä käyttäen tarvittaessa tulkkausta

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa

- esittelee alansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen
- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun tai tulkatun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten tekstien tuottaminen suomen kielellä käyttäen tarvittaessa tulkkausta

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- käyttää pääosin kielen perusrakenteita
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen käyttäen tarvittaessa tulkkausta ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, opiskelijan oma äidinkieli

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen omalla äidinkielellä

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita alan käsitteistöä käyttäen

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tulkitsee erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin.

Erilaisten tekstien tuottaminen omalla äidinkielellä

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- hallitsee kirjoitetun kielen käytänteitä
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen omalla äidinkielellä

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Opiskelija

- viestii tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti
- asettaa viestinnälleen tavoitteita
- perustelee mielipiteensä ja väitteensä ymmärrettävästi
- toimii yhteistyö- ja ryhmätilanteissa
- esittelee alaansa liittyviä ilmiöitä tai asioita tarkoituksenmukaista alan käsitteistöä käyttäen

- ymmärtää kielen ja vuorovaikutuksen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää suomen kielen taitoaan tavoitteellisesti.

Eri lähteistä hankittujen tekstien käyttäminen ja tekstin luotettavuuden arvioiminen

Opiskelija

- tuntee omalla alallaan ja työelämässä käytettyjä tekstilajeja ja medioita
- tunnistaa erilaisten tekstien tavoitteita ja olennaisia merkityksiä
- hyödyntää tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta
- tekee muistiinpanoja ja tiivistää keskeisiä ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta
- noudattaa tekijänoikeuksia asianmukaisesti.

Erilaisten tekstien tuottaminen

Opiskelija

- viestii tavoitteellisesti ilmaistessaan tunteitaan, ajatuksiaan tai mielipiteitään
- tuottaa oman alansa ja työelämän tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä
- käyttää pääosin kielen perusrakenteita
- käyttää kirjoitetun kielen käytänteitä tarkoituksenmukaisesti
- käyttää viestinnässään tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa sekä monilukutaitoaan.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen

Opiskelija

- tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkitystä
- tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin
- lukee suomenkielistä kirjallisuutta.

Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen

Opiskelija

- tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja
- tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa
- antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä
- muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta.

Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Opiskelija

- esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään
- edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja
- noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

Toisen kotimaisen kielen käyttäminen työhön liittyvissä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Opiskelija

- selviytyy rutiininomaisista päivittäiseen elämään liittyvistä vuorovaikutustilanteista
- tulkitsee alaansa liittyviä suppeita tekstejä
- tuottaa lyhyitä viestejä käyttäen alaan liittyvää sanastoa.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Toisella kotimaisella kielellä viestiminen työelämän vuorovaikutustilanteissa

Opiskelija

- selviytyy päivittäisissä työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- ilmaisee itseään tilanteen mukaan käyttäen ruotsin kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja
- tuottaa alansa liittyviä tekstejä
- valikoi ja hyödyntää erilaisia tietolähteitä toisella kotimaisella kielellä.

Kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen ymmärtäminen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa

Opiskelija

- ymmärtää ja huomioi ruotsin kielen aseman kansalliskielenä ja sen merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa
- ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

-
-
-
-
-
-

-
-

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

-
-
-

-
-

-

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä

Pakolliset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Vieraan kielen käyttäminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Opiskelija

- selviytyy suullisista vuorovaikutustilanteista
- tuottaa vuorovaikutuksessa tarvittavia tekstejä
- keskustelelee työtehtävistään
- tuottaa alaansa liittyviä tekstejä
- tulkitsee alaansa liittyviä tekstejä

- arvioi ja kehittää kielitaitoaan.

Tiedon hakeminen erilaisista vieraskielisistä lähteistä

Opiskelija

- hakee toiminnassaan tarpeellista vieraskielistä tietoa eri lähteistä
- arvioi ja valikoi tietoa tarkoituksenmukaisuuden, luotettavuuden ja ajantasaisuuden kannalta.

Kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa ympäristössä toimiminen

Opiskelija

- tuntee opiskelemaisensa kielen ja kulttuurin vaikutuksen vuorovaikutustilanteeseen
- viestii monikielisessä ja kulttuurisessa ympäristössä
- kohtaa ihmiset yhdenvertaisesti ja arvostaen.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Vieraalla kielellä viestiminen työelämän tilanteissa

Opiskelija

- selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista
- ilmaisee itseään tilanteen edellyttämällä tavalla.

Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä

Opiskelija

- toimii aktiivisena kansalaisena vierasta kieltä käyttäen
- viestii vieraalla kielellä työssä ja arkielämässä ymmärtäen oikeutensa ja velvollisuutensa
- ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Toiminta digitaalisessa ympäristössä

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden valinta ja käyttö

Opiskelija

- valitsee käyttötarkoituksenmukaiset laitteet ja sovellukset
- käyttää tarkoituksenmukaisia digitaalisia laitteita

Digitaalisten palveluiden ja sovellusten käyttö

Opiskelija

- hakee, käsittelee ja jakaa eri muotoista tietoa
- arvioi digitaalisen sisällön luotettavuutta
- käyttää yleisimpiä tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgrafiikkasovelluksia
- käyttää tarkoituksenmukaisia digitaalisia palveluita ja sovelluksia työtehtävissään

Vastuullinen ja turvallinen toiminta

Opiskelija

- noudattaa tietosuoja- ja tietoturvaohjeistusta
- suojaa henkilökohtaisia tietojaan ja yksityisyyttään
- tunnistaa tyypillisimpiä kyber- ja tietoturvauhkia
- käyttää viestipalveluita ja sosiaalisen median palveluita vastuullisesti
- käyttää ja jakaa digitaalisia sisältöjä noudattaen tekijänoikeuksia
- tunnistaa digitaalisten laitteiden ja sovellusten käytön vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen

Opiskelija

- tunnistaa työnsä kannalta keskeisiä verkkoyhteisöjä
- hyödyntää yhteisöllisen työskentelyn alustoja ja palveluita
- rakentaa ammatillista verkkoidentiteettiään

Digitaalisten sisältöjen tuottaminen ja jakaminen

Opiskelija

- tuottaa ja jakaa vastuullisesti digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa
- käyttää tai muokkaa sisältöjä huomioiden käyttö- ja tekijänoikeudet

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Taide ja luova ilmaisu

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

Kulttuurien ja taiteen merkityksen tunnistaminen hyvinvoinnille

Opiskelija

- hyödyntää kulttuurien ja taiteen eri muotoja työssään
- tunnistaa esimerkkejä paikallisesta ja kansallisesta kulttuurista ja taiteesta
- tunnistaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksia hyvinvoinnille.

Itsensä ilmaisu taiteen ja luovan ilmaisun keinoin

Opiskelija

- kehittää omaa luovaa ilmaisuaan
- ilmaisee itseään taiteen ja luovan ilmaisun keinoin itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa.

Luova itsensä ilmaisu kirjoittamalla

Opiskelija

- kokeilee luovan kirjoittamisen erilaisia tapoja
- hyödyntää kirjoittaessaan erilaisia kuvitteellisia tekstejä
- käyttää kaunokirjallisuutta työnsä tukena.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Tiedon havainnointi ja kerääminen kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä

Opiskelija

- havainnoi kulttuuriympäristöään
- kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta.

Teoksen, tuotteen tai palvelun toteutuksen suunnitteleminen ja kokeileminen luovan ilmaisun keinoin

Opiskelija

- suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja
- kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Communication and interaction in the second national language, Swedish

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

The student

Using the second national language in different work-related interactive situations

The student

- manages routine interactive situations in the daily life
- interprets brief texts related to their vocational field
- produces short messages using the vocabulary related to the field

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

The student

Communicating in the second national language in interactive situations in the world of work

The student

- manages daily work-related interactive situations
- expresses themselves according to the situation, using expressions typical of the Swedish language and culture
- produces texts related to their vocational field
- selects and uses different information sources in the second national language

Understanding the significance of the national languages and cultures in a culturally diverse Finland

The student

- understands and takes into account the status of the Swedish language as a national language and its significance in a culturally diverse Finland
- understands the significance of the Swedish language and culture in Nordic cooperation

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tarvitsee ajoittain tukea rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pääosin omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiinomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiinomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Communication and interaction in the second national language, Finnish

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

The student

Using the Finnish language in oral and written communication situations

The student

- uses their Finnish skills, both oral and written, in different communication situations
- expresses themselves appropriately in different situations and in interaction with others
- analyses, interprets, and produces text material and instructions
- deepens their perception of their own Finnish-language skills and improves their language learning strategies.

Searching for and using information from various Finnish sources

The student

- searches for information in Finnish from diverse sources
- assesses critically and uses different information sources in a versatile manner in their communication.

Understanding the importance of Finnish-language skills in work-related situations and contexts

The student

- understands the importance of the Finnish language in their everyday life as well as in the working life
- improves their Finnish skills in different work-related communication situations.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

The student

Engaging in goal-oriented and purposeful discussion and argumentation

The student

- takes actively part in discussions
- expresses, formulates, and justifies their views in interaction with others
- values the views of others and takes them into account in discussions.

Interpreting and producing texts related to working life

The student

- writes and interprets texts associated with their vocational field
- produces appropriate texts related to their own professional interests and vocational field.

Developing language learning strategies

The student

- improves their language learning abilities and learns how to use efficient tools in their studies and in improving their skills.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti• tarvitsee joissakin tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa perustietoa• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen mukaisesti
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työn oma-aloitteisesti ja ohjeiden mukaisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja vuorovaikutteisesti• tarvitsee vain harvoissa tilanteissa lisäohjeita• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa tarkoituksenmukaisesti• muuttaa toimintaansa saamansa palautteen ja omien havaintojen mukaisesti
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy tavanomaisista ongelmanratkaisutilanteista• hyödyntää työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa• selviytyy ongelmanratkaisutilanteista hyödyntäen monipuolisia ratkaisutapoja• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• suunnittelee ja toteuttaa työkokonaisuuden itsenäisesti ottaen huomioon muut toimijat• toimii yhteistyökykyisesti ja rakentavasti haastavissakin vuorovaikutustilanteissa• soveltaa työssä tarvittavaa tietoa ongelmanratkaisutilanteissa monipuolisesti ja kriittisesti• esittää työhön ja toimintaympäristöön liittyviä perusteltuja kehittämissuhteita• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseen• ymmärtää oman työnsä merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta

2.29. Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 6 osp (106728)

Matematiikka ja matematiikan soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 4 osp

Opiskelija

Perusmatematiikan käyttö työ- ja arkielämässä

Opiskelija

- laskee peruslaskutoimitukset kokonais-, desimaali- ja murtoluvuilla
- laskee prosenttilaskut
- tekee talousmatematiikan laskelmia (tulot, menot, korot, lainat ja verot)

- toteuttaa mittayksiköiden muunnoksia
- ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälöitä
- laskee tavanomaisimpia pinta-ala- ja tilavuuslaskutoimituksia
- laskee mittakaavaan liittyviä laskutoimituksia
- hyödyntää suorakulmaisen kolmion geometriaa käytännön ongelmien ratkaisemisessa.

Loogisen päättelykyvyn, matemaattisten menetelmien ja apuvälineiden käyttö matemaattisten ongelmien ratkaisemiseen

Opiskelija

- mallintaa yksinkertaisia ongelmia ensimmäisen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöillä, ratkaisee ne ja tulkitsee saatuja tuloksia
- käyttää laskinta, taulukkolaskentaohjelmaa ja muita apuvälineitä ongelmien ratkaisemiseen
- etsii taulukoista ja kuvaajista ongelmien ratkaisemisessa tarvittavaa tietoa
- käsittelee ja havainnollistaa tilastollisia aineistoja
- määrittää ja tulkitsee tunnuslukuja (keskiarvon, moodin ja mediaanin) tilastollisista aineistoista
- havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia.

Tulosten oikeellisuuden, suuruusluokan ja käytetyn ratkaisumenetelmän arviointi

Opiskelija

- varmistaa laskelmien oikeellisuuden
- varmistaa, että tuloksen yksikkö ja numerotarkkuus on mielekäs
- arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta.

Matemaattisen osaamisen arviointi ja merkityksen tunnistaminen

Opiskelija

- tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa matemaattisessa osaamisessaan
- tunnistaa matematiikan merkityksen työvälteenä työ- ja arkielämässä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen päätelemällä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla

Opiskelija

- hyödyntää toisen asteen yhtälöitä, yhtälöpareja, taulukoita ja kuvaajia matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa
- tunnistaa eksponentiaalisen mallin ja ratkaisee yksinkertaisen eksponenttiyhtälön
- hyödyntää suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa.

Matemaattisen tiedon hankinta, ryhmittely ja tulkinta

Opiskelija

- käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä matemaattisen tiedon tunnistamiseen ja vertailuun
- tunnistaa normaalijakauman käsitteen ja graafisen esityksen
- kerää, ryhmittelee ja analysoi taulukoitua ja graafista tietoa eri lähteistä.

Informaation tuottaminen tilastoaineistosta ja todennäköisyyksien laskenta

Opiskelija

- tuottaa ja tulkitsee tilastoaineistosta keskiluvut ja keskihajonnan sekä diskreetin jakauman odotusarvon
- tunnistaa todennäköisyyslaskennan merkityksen ja laskee todennäköisyyksiä.

Ratkaisujen oikeellisuuden ja tulosten suuruusluokan arviointi

Opiskelija

- varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden
- päättelee matemaattisten ratkaisujen tuloksen suuruusluokan.

Talousmatematiikan soveltaminen

Opiskelija

- tekee kustannus- ja kannattavuusvertailuja
- tekee kustannus- ja kannattavuusvertailujen pohjalta johtopäätöksiä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

Fysiikan käsitteiden ja suureiden välisten riippuvuuksien tunnistaminen ja laskutoimituksien tekeminen

Opiskelija

- kuvaa ja perustelee tavanomaisia fysiikan ilmiöitä (liike, voima, energia, lämpö ja sähkö) keskeisillä käsitteillä
- yhdistää tavanomaiset fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa
- ratkaisee yksinkertaisia tasaiseen liikkeeseen ja energiaan liittyviä laskutehtäviä.

Kemian käsitteiden ja suureiden välisten riippuvuuksien tunnistaminen ja laskutoimituksien tekeminen

Opiskelija

- kuvaa ja perustelee tavanomaisia kemian ilmiöitä (alkuaineet ja yhdisteet, seokset, kemialliset reaktiot ja sidokset, hapettuminen ja pelkistyminen sekä hapot ja emäkset) keskeisillä käsitteillä
- yhdistää tavanomaiset kemian ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa
- ratkaisee yksikertaisia ainemääriä ja pitoisuuteen liittyviä laskutehtäviä.

Kemian ja fysiikan taitojen soveltaminen ja osaaminen työ- ja arkielämässä

Opiskelija

- tunnistaa, mihin fysiikkaa ja kemiaa tarvitaan työ- ja arkielämässä
- tunnistaa, mitä fysiikan lainalaisuuksia ja turvallisuusnäkökohtia tulisi huomioida työ- ja arkielämässä
- ottaa huomioon työ- ja arkielämässä käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit
- tunnistaa ilmiöiden ja aineiden ympäristövaikutuksia
- hyödyntää kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteita
- käsittelee kemiallisia aineita vaarantamatta omaa, muiden tai ympäristön turvallisuutta
- tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa fysiikan ja kemian osaamisessaan

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Fysikaalisiin ja kemiallisiin ilmiöihin liittyvien kokeellisten mittausten tekeminen ja havainnointi

Opiskelija

- tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi mekaniikan ja energian ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä
- tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi happoihin ja emäksiin, hapettumiseen ja pelkistymiseen sekä orgaaniseen kemiaan liittyviä kemiallisia ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä.

Kokeellisten mittaustulosten käsittely ja havaintojen analysointi

Opiskelija

- esittää keskeiset mittaustulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä
- käsittelee mittaustuloksia matemaattisilla menetelmillä ja mallintaa havaitsemiaan ilmiöitä
- määrittelee mahdollisia mittaustulosten virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen tarkoituksenmukaisella tarkkuudella
- arvioi mittaustulosten luotettavuutta
- tekee mittaustuloksista johtopäätöksiä.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

2.30. Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, 9 osp (106729)

Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

Suomalaisessa yhteiskunnassa toimiminen

Opiskelija

- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet

- noudattaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita
- toimii aktiivisena kansalaisena sekä käyttää monipuolisia vaikuttamisen tapoja.

Yhteiskunnan palvelujen käyttö ja kuluttajana toimiminen

Opiskelija

- tuntee ja osaa käyttää yhteiskunnan palveluja
- tunnistaa oikeutensa ja velvollisuutensa kuluttajana
- toimii vastuullisena kuluttajana
- hankkii tarvitsemaansa tietoa kuluttaja-asioissa.

Oman talouden suunnittelu ja talouteen liittyvien riskien arviointi

Opiskelija

- arvioi ja tunnistaa taloudelliseen tilanteeseensa vaikuttavia tekijöitä
- seuraa tulojaan ja menojaan
- suunnittelee hankintoja
- vertailee erilaisia rahoitusvaihtoehtoja
- asettaa henkilökohtaisia taloudellisia tavoitteita
- ennakoii talouteensa vaikuttavia riskitekijöitä erilaisissa elämäntilanteissa.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen

Opiskelija

- hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista
- seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa
- osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Alan yhteiskunnallisen merkityksen arvioiminen

Opiskelija

- seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua
- arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä.

Kansantalouden perusasiat ja keskeiset toimijat

Opiskelija

- seuraa taloutta koskevaa uutisointia
- tunnistaa yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen kehityksen merkityksen yleisesti ja oman alan työpaikkoihin ja työllistymiseen
- ymmärtää kansantalouden perusasiat, -käsitteet ja keskeiset toimijat.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Työelämässä toimiminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

Alan työmarkkinoiden tilanteen ja osaamistarpeiden selvittäminen

Opiskelija

- selvittää alan työmarkkinoiden tilannetta
- tuntee työmarkkinajärjestelmän keskeiset periaatteet
- tietää alansa keskeiset ammatilliset verkostot
- tunnistaa alansa eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista.

Työsopimuksen solmiminen työnantajan kanssa

Opiskelija

- perehtyy oman alansa työehtoihin ja keskeiseen työlainsäädäntöön
- tarkistaa työsopimuksen sisällön käyttäen tarvittaessa asiantuntija-apua.

Työyhteisön osana toimiminen

Opiskelija

- noudattaa annettuja työaikoja ja sovittuja toimintatapoja sekä toimii joustavasti erilaisissa tilanteissa
- noudattaa työssään ulkoasuun ja pukeutumiseen liittyviä ohjeita
- käyttää työssään tarkoituksenmukaista suojavaatetusta ja noudattaa työturvallisuusohjeita
- työskentelee luontevasti osana monimuotoista ja kulttuurisesti moninaista työyhteisöä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Työyhteisön jäsenenä toimiminen

Opiskelija

- tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä
- työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti
- noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan.

Työelämän erilaisissa vuorovaikutus- ja ryhmätilanteissa toimiminen

Opiskelija

- toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa
- kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti
- toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävänsä ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti
- käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi.

Alan työtehtävien selvittäminen kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla

Opiskelija

- etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla
- löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Opiskelu- ja urasuunnitteluvuodet

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

Omien kiinnostuksen kohteiden, mahdollisuuksien ja tuen tarpeiden tunnistaminen

Opiskelija

- seuraa oman oppimisensa edistymistä ja osaamisensa hankkimista tunnistamalla mahdollisen tuen tarpeen
- tunnistaa kiinnostuksensa kohteita ja omia ammatillisia mahdollisuuksiaan
- selvittää ja tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan
- arvioi omaa oppimistaan ja osaamistaan säännöllisesti.

Tutkintoa ja uraa koskevien valintojen tekeminen

Opiskelija

- selvittää itselleen sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi käyttäen erilaisia tietolähteitä ja sähköisiä ohjauspalveluja
- tietää oman tutkinnon muodostumisen, tutkinnossa vaadittavat suoritukset ja valinnan mahdollisuudet, jotka edistävät työelämään sijoittumista ja omaa urasuunnitelmaa
- seuraa tutkinnon suorittamisen edistymistä
- käyttää tarkoituksen mukaisia oppimisympäristöjä osaamisensa hankkimisessa.

Tiedon hankkiminen erilaisista jatkokoulutusmahdollisuuksista ja koulutustarjonnasta tutkinnon suorittamisen aikana

Opiskelija

- käyttää jatkokoulutukseen ja tulevaisuuden suunnitteluun tarvittavia tietolähteitä, ohjauspalveluja ja hakujärjestelmiä
- hankkii tietoa itselleen sopivista jatkokoulutuksen vaihtoehdoista ja tekee urasuunnitelman
- perehtyy jatkokoulutuksen pääsyvaatimuksiin, hakumenettelyyn ja valintakriteereihin.

Työllistymiseen ja oman osaamisen esittelyyn valmistautuminen tutkinnon suorittamisen aikana

Opiskelija

- perehtyy työelämän tarjoamiin mahdollisuuksiin, työympäristöihin, ja kartoittaa itselleen sopivia uravaihtoehtoja
- tekee omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan näkyväksi työnhakua varten ja esittelee osaamistaan kattavasti
- hakee työpaikkoja ja hyödyntää hakujärjestelmiä ja -menetelmiä
- päivittää urasuunnitelmaansa työllistymistä varten.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvästi• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

Yrityksen tavoitteiden mukaisesti toimiminen

Opiskelija

- ymmärtää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa
- toimii asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti
- ymmärtää oman toimintansa merkityksen osana työyhteisöä.

Liikeidean ja sen toteuttamismahdollisuuksien arvioiminen

Opiskelija

- ideoi liikeidean asiakkaiden tarpeet huomioiden
- löytää yrityksen perustamista tukevat keskeiset palvelut ja tietolähteet
- selvittää liikeidean toteuttamiseksi tarvittavia verkostoja
- arvioi liikeidean toteuttamisen taloudellisia edellytyksiä
- arvioi omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä
- selvittää yritystoiminnan riskejä ja mahdollisuuksia.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvästi• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 2 osp

Opiskelija

Terveystestistä ja toimintakyvystä huolehtiminen

Opiskelija

- etsii monipuolista tietoa ikäluokkansa terveyseroista ja mahdollisuuksista oman terveytensä ja toimintakykynsä edistämiseksi
- laatii itselleen tilannekohtaisesti päivitettävän ja monipuolisen suunnitelman terveytensä ja hyvinvointinsa edistämiseksi ottaen siinä huomioon liikunnan, ravitsemuksen, palautumisen, unen, mielen hyvinvoinnin, nikotiinittomuuden ja päihteettömyyden, seksuaaliterveyden ja ihmissuhteiden merkityksen opiskelu- ja työkyvyn ylläpitämiseksi
- edistää terveyttään ja hyvinvointiaan aktiivisesti ja arvioi realistisesti suunnitelman toteutumista ja tavoitteiden saavuttamista hyödyntäen arvioinnissa myös muilta saamaansa palautetta.

Toimintaympäristön ja toiminnan turvallisuuden ja terveellisyyden arvioiminen

Opiskelija

- toimii sovittujen turvallisuutta ja terveyttä edistävien toimintaohjeiden mukaisesti yhteistyössä muiden kanssa ja arvioi toimintatapojensa kehittämistarpeita
- ottaa työssään monipuolisesti huomioon oman ammatinsa kuormittavuustekijät ja edistää työkykyään
- selvittää ergonomian vaikutukset työkykyyn erilaisissa työympäristöissä.

Opiskelu- ja työkyvyn sekä hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla

Opiskelija

- hakee monipuolisesti tietoa liikkumisen hyödyistä ja vaatimuksista terveydelle sekä opiskelu- ja työkyvylle ja ottaa tiedot huomioon fyysistä toimintakykyä edistävissä suunnitelmassaan huomioiden myös alakohtaiset vaatimukset opiskelu- ja työkyvyn ylläpitoon
- kehittää opiskelu- ja työkyvyn vaatimia fyysisiä ominaisuuksiaan ja ergonomiataitojaan
- liikkuu parhaansa yrittäen kaikissa liikuntatilanteissa edistäen opiskelu- ja työkykyään.

Tapaturmien syntymisen ehkäiseminen ja ensiavun antaminen

Opiskelija

- toimii huolellisesti ja ehkäisee tapaturmien syntymistä
- antaa ensiapua ja hakee oikea-aikaisesti lisäapua
- estää toiminnallaan lisätapaturmien syntymistä.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla

Opiskelija

- seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista
- soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja
- arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä.

Oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen

Opiskelija

- toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta- ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none">• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti• tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja• käyttää perustietoa kaavamaisesti• arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none">• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti• arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti• ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita• hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot• käyttää tietoa monipuolisesti• arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä• soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti• arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none">• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa• toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti• ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita• hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti• soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

Kestävän kehityksen edistäminen

Pakolliset osaamistavoitteet, 1 osp

Opiskelija

Kestävän kehityksen periaatteet

Opiskelija

- tietää kestävän kehityksen ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden keskeiset tavoitteet ja näiden kytkeytymisen toisiinsa
- hahmottaa ihmisen toiminnan merkityksen ilmastonmuutokseen
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ja tunnistaa luonnonvarojen kestävän käytön välttämättömyyden kansallisesti ja globaalisti
- tunnistaa kestävän kehityksen toimintatapoja omassa elämässään ja työssään.

Hiilineutraalisuus ja kiertotalous

Opiskelija

- ymmärtää hiilineutraalisuuden ja kiertotalouden periaatteet
- tunnistaa tuotteen tai palvelun energia- ja materiaalitehokkuuden.

Toiminnan eettiset näkökulmat

Opiskelija

- tunnistaa työhön sisältyviä eettisiä valintoja
- arvioi omia ja muiden ratkaisuja eettisesti.

Valinnaiset osaamistavoitteet, 3 osp

Opiskelija

Kestävän kehityksen arviointi

Opiskelija

- perehtyy työpaikan tai alan toimintaan kestävän kehityksen näkökulmista
- arvioi työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavia tekijöitä
- tekee ehdotuksia kestävän kehityksen kehittämiskohteista.

Kestävän kehityksen toimintatapojen suunnittelu

Opiskelija

- määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen työpaikallaan tai alallaan
- valitsee kestävästä kehityksestä edistävät keinot ja toimintatavat
- aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit
- suunnittelee tarvittavan yhteistyön.

Kestävän kehityksen aktiivisena toimijana toimiminen

Opiskelija

- toteuttaa kestävän kehityksen toimintatapoja työpaikallaan tai alallaan
- toimii kestävän kehityksen esimerkkinä ja kannustaa muita kestävän kehityksen toimintaan
- viestii toimintatapojen muutostarpeista.

Kestävän kehityksen toiminnan onnistumisen arvioiminen

Opiskelija

- arvioi toimintatapojen tai tuotosten muuttumista työpaikallaan tai alallaan
- esittää kehittämistarpeita kestävän kehityksen edistämiseen tulevaisuudessa.

Arviointi

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	<ul style="list-style-type: none"> • tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	<ul style="list-style-type: none"> • toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	<ul style="list-style-type: none"> • toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämissuhteita • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti • arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

4. Mukauttaminen ja poikkeaminen

Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnossa ei voida mukauttaa asiakasturvallisuuteen liittyvää osaamisen arviointia eikä poiketa asiakasturvallisuuteen liittyvistä ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista.

5. Nuoriso- ja yhteisöohjauksen osaamisala

Nuoriso- ja yhteisöohjaaja suunnittelee, järjestää ja ohjaa eri-ikäisten ihmisten toimintaa. Työ on eri ikäisten ohjaus-, opastus- ja tukityötä, jonka painopisteenä on osallisuuden lisääminen, yhdenvertaisuus sekä kansalaistoiminta. Alalla painottuvat erilaisten toiminta- ja harrastusmahdollisuuksien tukemisen ja mahdollistamisen ohella nuorten toimintamahdollisuuksien kehittäminen sekä yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen ja laajentaminen.

Nuoriso- ja yhteisöohjaaja työskentelee eri ohjausympäristöissä kuten nuorisotyössä, järjestöjen toiminnassa, koulunuorisotyössä ja erilaisissa tukea tarvitsevien toiminnoissa.

6. Varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan osaamisala

Lastenohjaaja työskentelee varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaympäristöissä, kuten päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. Lastenohjaaja voi työskennellä myös kouluikäisten lasten sekä perheiden kanssa tehtävässä työssä. Lastenohjaajan työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta, hoitoa ja huolenpitoa. Lastenohjaajalla on osaamista myös perheiden kanssa tehtävään työhön.

Lastenohjaajalla on varhaiskasvatuksesta annetun lain ja asetuksen mukainen kelpoisuus varhaiskasvatuksen lastenhoitajaksi. Lastenohjaajan on mahdollista myös saavuttaa kelpoisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lastenohjaajan tehtäviin.

Varhaiskasvatustilaisissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuuden tuottavan kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon tulee sisältää tai sitä tulee täydentää varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan tai kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamista tuottavilla pakollisilla tutkinnon osilla.

7. Kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamisala

Kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja työskentelee eri ikäisten ohjaus-, kasvatus- ja avustamistehtävissä asiakkainaan erityisesti kommunikoinnissa tukea tarvitsevat, kuulo- ja näkövammaiset sekä viittomakieliset henkilöt. Kommunikaation ja viittomakielen ohjaajalla on varhaiskasvatuksesta annetun lain ja asetuksen mukainen kelpoisuus varhaiskasvatuksen lastenhoitajaksi. Kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja voi työskennellä myös koulunkäynnin ohjauksen tehtävissä. Kommunikaation ja viittomakielen ohjaaja edistää työssään puhetta tukevien, täydentävien ja korvaavien kommunikointikeinojen käyttöä ja viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista.

Varhaiskasvatuslaissa tarkoitetun varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuuden tuottavan kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon tulee sisältää tai sitä tulee täydentää varhaiskasvatuksen ja perhetoiminnan tai kommunikaation ja viittomakielisen ohjauksen osaamista tuottavilla pakollisilla tutkinnon osilla.

8. Liite 1. Arvoperusta

Ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen uudistaa ja kehittää yksilöitä, työelämää ja yhteiskuntaa. Ammatillinen koulutus antaa valmiuksia yksilöille ja yhteisöille tehdä ratkaisuja eettisen ja kriittisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Osallisuus, aktiivinen toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat ammatillisen koulutuksen toiminnassa.

Ammatillinen koulutus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suvaitsevaisuus, erilaisuus ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja ne toteutuvat koulutuksessa. Avoimuus luo turvallisuutta ja luottamusta.

Ammatillinen koulutus perustuu työelämän osaamistarpeisiin ja tarjoaa opiskelijan tavoitteisiin ja elämäntilanteeseen sopivia osaamisen kehittämisen tapoja. Toimintaympäristöjen muuttuessa ammatit muuttuvat ja jokaisen vastuu osaamisensa kehittämisestä korostuu. Ammatillinen koulutus vastaa yksilöiden, työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeiden muutoksiin joustavasti ja vaikuttavasti.

Ammatillisessa koulutuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys ja rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Ammatillinen koulutus lisää ymmärrystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Turvallinen työskentely, yrittäjämäinen asenne ja talouden hallinta ovat osa ammattitaitoa. Kansainvälistyminen ja globaali vastuu vahvistuvat.

Arvoperusta toteutuu ammatillisen koulutuksen toimintakulttuurissa, osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa sekä oppimisympäristöissä.